

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Lenka Vondrovicová

Pedagogické aspekty v přípravě budoucích pěstounů v ČR

Pedagogical Aspects in the Preparation of Future Foster Parents in the Czech
Republic

Praha 2014

Vedoucí práce: Mgr. Tereza Bariekzahyová, Ph.D.

Ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr. Tereze Bariekzahyové, PhD. za podporu a odbornou pomoc při zpracování diplomové práce. Dále děkuji za spolupráci všem pracovníkům a účastníkům kurzu Rodinného centra Zdeňka Matějčka. Poděkování za celkovou podporu během studia patří také mé rodině.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25. června 2014

.....

Podpis

Klíčová slova:

Náhradní rodinná péče, Dlouhodobá pěstounská péče, Pěstounská péče na přechodnou dobu, Pěstoun, Biologický rodič, Příprava pěstounů, Kurzy pro pěstouny, Zákon o sociálně právní ochraně dětí, Zákon o rodině

Keywords:

Substitute Family Care, Long-term Foster Care, Professional Foster Care, Foster Parent, Biological Parent, Foster Preparation, Classes for Foster Parents, Law on Social and Legal Protection of Children, Family Law

Abstrakt

Diplomová práce je věnována tématu přípravných kurzů pro žadatele o pěstounskou péči. Cílem práce je zmapovat průběh odborných příprav budoucích pěstounů a doplnit je o jejich subjektivní názory. V teoretické části poukazuje na aktuální legislativní změny ovlivňující oblast náhradní rodinné péče v ČR. Dále se zabývá tématy úzce spjatými s pěstounskou péčí, jako například příbuzenská pěstounská péče, kontakt s biologickými rodiči nebo identita dětí v pěstounské péči. Následující část práce je zaměřena na analýzu dostupných vzdělávacích programů pro pěstouny, jejich specifika a dále s nimi související metodická doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Praktická část práce byla realizována za podpory DC Paprsek. Formou polostrukturovaných rozhovorů s žadateli o pěstounskou péči byl zkoumán jejich subjektivní náhled na efektivitu a důležitost vzdělávacích kurzů.

Abstract:

The thesis is devoted to the topic of preparatory courses for applicants for foster care. The aim of the thesis is to chart the course of professional preparation of future foster parents and replenish their subjective opinions. The theoretical part refers to the current legislative changes affecting the area of foster care in the Czech republic. It also deals with topics closely related to foster care, such as kinship care, contact with the biological parents or the identity of children in foster care. The following section is focused on the analysis of available training programs for foster parents, their specifics and the related methodological recommendations of Ministry of Labour and Social Affairs of the Czech Republic. Practical work was supported by DC Paprsek. By the form of semi-structured interviews with applicants for foster care was studied their subjective view of the importance and effectiveness of training courses.

Obsah

1.	Úvod.....	8
2.	Pěstounská péče	11
2.1	System náhradní rodinné péče v ČR	11
2.2	Pěstounská péče v zahraničí.....	17
2.3	Proces získání dítěte do pěstounské péče.....	21
3.	Pěstoun a pěstounská rodina	24
3.1	Pěstounství a rodičovství.....	24
3.2	Proč se stát pěstounem	26
3.3	Nové dítě ve stávající rodině.....	28
3.4	Biologická rodina a identita dítěte	29
3.5	Péče o pěstounské rodiny	33
4.	Vzdělávání pěstounů v praxi.....	34
4.1	Metodické doporučení MPSV k odbornému posuzování žadatelů o NRP	36
4.2	Organizace zabývající se kurzy pro náhradní rodiče v Praze.....	39
4.3	Analýza metodiky Střediska náhradní rodinné péče, o. s.	40
4.4	Analýza programu pro náhradní rodiče RC Zdeňka Matějčka	44
4.5	Závěry Analýzy náhradní rodinné péče v ČR 2013	49
5.	Výzkumná část – Rodinné centrum Zdeňka Matějčka	51
5.1	Cíl výzkumu a výzkumná otázka	51
5.2	Etika výzkumu	52
5.3	Metodologie výzkumu a zpracování dat	53
5.4	Analýza a interpretace získaných dat	55
5.5	Vyhodnocení empirické části	61
5.6	Diskuse.....	63
6.	Závěr	65
7.	Seznam použitých zdrojů.....	66
8.	Seznam příloh	69

Seznam používaných zkratk

DC – Dětské centrum

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NRP – Náhradní rodinná péče

OSPOD – Odbor sociálně-právní ochrany dětí

RC – Rodinné centrum

1. Úvod

Téma náhradní rodinné péče a pěstounské péče mě symbolicky provázelo po celou dobu mého studia. To byl důvod, proč jsem se mu rozhodla věnovat i ve své diplomové práci s názvem „Pedagogické aspekty ve vzdělávání budoucích pěstounů“. V rámci povinných praxí i dobrovolných stáží zaměřených na pracoviště spojená s náhradní rodinnou péčí, jsem se postupně setkávala s lidmi, kteří by se rádi stali osvojiteli či pěstouny. Měla jsem možnost sledovat celý proces od prvotního podání žádosti a s ním spojenými administrativními úkony na oddělení sociálně-právní ochrany dětí, přes sociální šetření v místě bydliště žadatelů, absolvování přípravných kurzů, zařazení do systému až po přijetí dítěte. Každá z těchto fází byla pro žadatele určitým způsobem náročná jak psychicky, časově, tak i finančně. Za jednu z nejnáročnějších však tyto lidé označovali právě absolvování povinných kurzů. Proto jsem se rozhodla zaměřit svou pozornost na vzdělávací kurzy pro budoucí náhradní rodiče, které se staly hlavním tématem mé práce.

Vzdělávání a celý proces vedoucí k zařazení žadatelů do evidence je úzce spjat s aktuálními změnami v legislativě České republiky. Současným trendem se stalo upřednostňování náhradní rodinné péče před péčí ústavní, která je postupně eliminována do nejnižšího minima, což se postupně odráží i v legislativě. Změna zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí platná od 1. ledna 2013 novelou č. 401/2012 a přijetí nového Občanského zákoníku platného od 1. ledna 2014 vnesla do oblasti náhradní rodinné péče a zejména pak pěstounské péče řadu inovací.

Z hlediska pěstounské péče se jedná především o problematiku pěstounské péče na přechodnou dobu, vzdělávacích kurzů pro žadatele o náhradní rodinnou péči a jejich další vzdělávání a také například upřesňování obsahu spisové dokumentace dětí, které se ocitly v situaci, ze které vyplývá potřeba zajištění náhradní rodinné péče. Z hlediska upřesňování spisové dokumentace vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky jednotný formulář pro žadatele o náhradní rodinnou péči, který po vyplnění postupuje příslušný sociální pracovník městského úřadu příslušnému pracovníkovi krajského úřadu. Ten je kompetentní k zamítnutí žádosti v případě, že žadatelé dosud nesplnili veškeré podmínky pro zařazení do evidence žadatelů (například nedokončili přípravný kurz, neabsolvovali psychologická vyšetření a podobně). Ministerstvo práce a sociálních věcí figuruje v kontextu zprostředkování náhradní rodinné péče jako nadřízený odvolací správní

orgán. V případě zamítnutí žádosti žadatelů a jejich následného odvolání se, je oprávněno kdykoliv nařídit přezkoumání jejich odborného posouzení nebo nařídit nové celkové či částečné plnění této povinnosti.

Novela dále také stanovuje minimální rozsah odborných příprav. Pro adopce a dlouhodobou pěstounskou péči je tato lhůta stanovena na minimálně čtyřicet osm hodin, pro pěstounskou péči na přechodnou dobu je to sedmdesát dva hodin. Nově je také pomýšleno i na děti žijící v domácnosti žadatelů, jichž by se odborná příprava měla také týkat. Další inovací je uzavírání Dohod o výkonu pěstounské péče s organizacemi, které získaly pověření ministerstva práce a sociálních věcí k této činnosti. Mají za úkol poskytovat následné vzdělávání pěstounů po přijetí dítěte, a to v celkové délce dvacet čtyři hodin v průběhu jednoho kalendářního roku. Pověřením se organizace zavazují také k poradenské činnosti a pořádání vzdělávacích aktivit pro pěstouny.

Následující a velmi podstatné téma novely je pěstounská péče na přechodnou dobu. Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat maximálně jeden rok. Zpravidla by se mělo jednat o překlenovací období dítěte, kdy není zcela jasné, jakým směrem se bude ubírat jeho budoucnost, zda se vrátí do původní rodiny, nebo zda pro něj bude hledána vhodná pěstounská či osvojitelská rodina. Očekává se, že se pěstouni na přechodnou dobu budou specializovat na určitý, předem rozmyšlený okruh dětí, který však nesmí být příliš úzký. Tím je myšlena například věková kategorie dětí, jejich etnikum nebo hendikep. Jelikož se pěstounství na přechodnou dobu stává profesí a mělo by být vykonáváno vyškolenými profesionály, pomýšlí novela také na finanční stránku. Nárok na odměnu pěstouna žadatel získává ve chvíli, kdy je zařazen do evidence osob, které mohou tuto formu náhradní rodinné péče vykonávat. Je velmi podrobně specifikováno, na jakou finanční částku mají žadatelé nárok, stejně tak jako na podmínky jejich „dovolené“ či období mezi odevzdáním dítěte do následné péče a přijetím dítěte nového. Novela také přesně definuje práva a povinnosti pěstounů na přechodnou dobu (Macela 2012, s. 26-49).

O trendu nahrazování ústavní výchovy náhradní rodinnou péčí svědčí také statistické údaje Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. V roce 1993 bylo v České republice umístěno do pěstounské péče 656 dětí. V roce 2009 se toho číslo zvedlo na 1568 pěstounům svěřených dětí a za rok 2012 to bylo již 7651 dětí.¹

---

¹ MPSV:V pěstounské péči bylo v roce 2012 přes 7,5 tisíce dětí. Čí je dítě? [online]. 2013 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/313-mps-v-pestounske-peci-by.html>

Právě aktuálnost z hlediska legislativních změn a směřování současných trendů v náhradní rodinné péči jsou dalšími důvody, proč jsem si toto téma vybrala ke zpracování. Práce je koncipována jako teoreticko-empirická studie, má tedy svou teoretickou a výzkumnou část. Cílem mé diplomové práce je zmapovat, jakým způsobem probíhají, vzhledem k aktuálním legislativním změnám, odborné přípravy žadatelů o některou z forem pěstounské péče. Důkladně prostudovat dostupné právní dokumenty i odbornou literaturu a metodiky vzdělávacích kurzů. Získané a zanalyzované podklady poté doplnit o subjektivní výpovědi žadatelů o pěstounskou péči.

Teoretická část je zaměřena na vysvětlení základních pojmů v oblasti náhradní rodinné péče a na objasnění související legislativy z hlediska novelizace zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. Jejím cílem je pomocí dostupné odborné literatury vybrat témata související přímo s výkonem pěstounské péče či pěstounské péče na přechodnou dobu. Přehled poslouží jako komplexní podklad pro následující porovnání specifických témat s metodikami vzdělávacích kurzů. Umožní také čtenáři hlubší vhled do problematiky z různých úhlů pohledu.

Cílem praktické části diplomové práce je získat subjektivní náhled žadatelů o pěstounskou péči na průběh a formu absolvovaného povinného vzdělávacího kurzu. Tato část práce byla realizována za podpory Dětského centra Paprsek, zejména díky spolupráci s pracovníky Rodinného centra Zdeňka Matějčka, které je jedním ze středisek Paprsku. Vlastní názory na průběh a formu vzdělávacího kurzu budu získávat formou nahrávání polostrukturovaných rozhovorů. Nahrávky následně převedu do textové podoby a pomocí otevřeného kódování určím jednotlivé kategorie probíraných témat. V rámci diskuse a závěru práce pak své poznatky porovnam s výsledky jiných dostupných výzkumů. Popíši také svou vlastní zkušenost s organizacemi poskytujícími vzdělávací kurzy pro náhradní rodiče a průběh jednoho z výukových dnů, na kterém jsem byla spolu s budoucími pěstouny přítomna.

TEORETICKÁ ČÁST PRÁCE

2. Pěstounská péče

2.1 Systém náhradní rodinné péče v ČR

Náhradní rodinná péče je taková forma péče o dítě, při níž je vychováváno náhradními rodiči v prostředí, které se co nejvíce podobá přirozené rodině. O konkrétní formě náhradní rodinné péče vždy rozhoduje soud. V České republice máme čtyři základní formy náhradní rodinné péče: *svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče, osvojení, pěstounská péče a poručenská péče* (Vávrová, Bubleová 2007, s. 64-65).

Svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče

Podle §45 zákona č. 89/2012 Sb. o rodině může soud svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato osoba se svěřením souhlasí a zaručí jeho řádnou výchovu. Soud dále také vymezí rozsah práv a povinností k dítěti a uloží rodičům vyživovací povinnost. Při výběru vhodné osoby dává zpravidla soud přednost příbuzným dítěte.

Příbuzným náhradním rodičem dítěte může být blízký i vzdálenější příbuzný. Největší část pečujících příbuzných však tvoří prarodiče. Specifické pro tuto formu náhradní rodinné péče je to, že příbuzní se stávají náhradními rodiči velmi náhle, většinou následkem vyústění problémů v původní rodině dítěte. Na rozdíl například od žadatelů o pěstounskou péči nebo osvojení tedy neprocházejí žádným dlouhodobým uvažováním a rozhodováním o přijetí dítěte, ani odbornou přípravou. Mezi nejčastější příčiny, proč se dítě ocitne v péči svých příbuzných, patří například: náhlé úmrtí rodiče dítěte, mládí a nezralost matky dítěte, která nezvládá své povinnosti, odebrání dítěte z rodiny kvůli sociálně patologickému způsobu života rodičů, psychiatrická diagnóza rodiče, výkon trestu rodiče nebo jejich závislost na návykových látkách (Uhlířová 2010, s. 5-6).

Ve srovnání s pěstounskou péčí má však tato forma náhradní rodinné výchovy nesporné přednosti. Lze předpokládat, že si dítě ve výchově svých příbuzných snáze udrží vazby a vztahy k původní rodině a jeho návrat do ní bude probíhat méně násilně. Příbuzní jsou nuceni se rychleji vyrovnat s problémy v původní rodině dítěte, které se jich mnohdy také velmi dotýkají. Děti se snáze aklimatizují, přechod k příbuzným pro ně bývá méně bolestný než k neznámým pěstounům. Často také mají větší šanci zůstat ve své původní

škole a mezi svými kamarády. Důležité je také vnímání své vlastní identity, které může být zpřetrháním kořenů a původních vazeb v náhradní rodinné péči velmi složité. Příbuzní znají hodnoty a rituály, které jsou pro dítě důležité. Dítě zároveň v péči příbuzných nezažívá stigmatizaci od vrstevníků, jelikož to, že dítě vyrůstá například u babičky, bývá mnohem běžnější než to, že dítě vyrůstá u pěstounů. Ve většině případů je také snazší zprostředkovat styk dítěte s biologickým rodičem v rámci péče rodiny a postupně pracovat na navrácení do jeho péče, pokud je to možné (Uhlířová 2010, s. 51-52).

Poručenská péče

Podle §78-82 zákona č. 89/2012 Sb. o rodině stanoví soud poručníka dítěte, jehož rodiče zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Poručníka doporučí rodiče. Pokud tomu tak není, může soud ustanovit poručníkem někoho z příbuzných nebo blízkých osob dítěti, popřípadě jinou fyzickou osobu. Pokud nikdo takový ustanoven není, ustanoví soud poručníkem orgán sociálně právní ochrany dětí, který tuto funkci zastává i v období, než je dítěti někdo ustanoven. Poručník odpovídá za řádné plnění této funkce, je povinen podávat soudu zprávy o poručenci a předkládat účty ze správy jeho jmění. Jakékoliv rozhodnutí poručníka ve věci týkající se dítěte musí soud schválit.

Podle Gabriela a Nováka (2008, s. 52-53) se poručník stává zákonným zástupcem dítěte, ale nevzniká mezi nimi vztah jako mezi rodičem a dítětem. V praxi je možné, pokud poručník vykonává péči o dítě, aby jak on, tak dítě obdrželi stejné hmotné zabezpečení jako v případě pěstounské péče. Ostatně velmi častým případem je právě to, že pěstounská péče poručenství předchází.

Osvojení

Osvojení je v rámci legislativy upravováno §63- §77 zákona o rodině č. 89/2012 Sb. a §19- §27 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí ve znění budoucích předpisů. Zde je uvedeno, že při osvojení vzniká mezi dítětem a osvojitelem vztah jako mezi dítětem a rodiči. Osvojitelé mají plnou rodičovskou zodpovědnost a vzájemná práva dítěte a jeho biologické rodinou zanikají. Je možné si osvojit pouze nezletilé dítě a mezi ním a osvojitelem musí být přiměřený věkový rozdíl. Osvojitelé jsou osoby, které svým způsobem života zaručují, že osvojení bude ku prospěchu dítěte. Jako společné dítě si mohou někoho osvojit pouze manželé. V případě, že je osvojitelem pouze jeden z nich, musí mít souhlas toho druhého. Před rozhodnutím soudu o osvojení musí být dítě

minimálně tři měsíce v péči budoucích osvojitelů na jejich vlastní náklady. Nejčastěji jsou osvojovány děti, u kterých je předpoklad méně problematického zdravotního a psychomotorického vývoje a dětí v raném věku, pokud je vyřešen jejich právní vztah s původní rodinou. Ten zahrnuje souhlas biologického rodiče nebo zákonného zástupce s osvojením (i pokud je nezletilý) nejméně šest týdnů po narození dítěte doručený k soudu nebo příslušnému oddělení sociálně právní ochrany dětí. Tento souhlas může být odvolán, ale pouze do chvíle, kdy je rozhodnuto o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů. Souhlas biologických rodičů či zákonných zástupců dítě není třeba v případě, že minimálně šest měsíců soustavně neprojevovali o dítě opravdový zájem nebo neprojevovali o dítě žádný zájem nejméně po dobu dvou měsíců od narození dítěte, ačkoliv jim v tom nic nebránilo. V případě, že se pro dítě nedaří najít vhodné osvojitele v rámci země jeho původu, umožňuje legislativa postoupit dítě do programu osvojení dětí do ciziny a z ciziny. Tento typ osvojení zprostředkovává Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně podle §35 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů.

Gabriel a Novák (2008, s. 42-46) používají pro neprojevovaný zájem uvedený výše pojem právně volné dítě. Upozorňují na šestitýdenní lhůtu, která musí uplynout od porodu do písemného souhlasu rodičů s osvojením, korespondující s šestinedělním rodičky, které je pro vytvoření vztahu matky s dítětem velmi zásadní. Dále pracují s pojmy žádný zájem (například útěk matky z porodnice bez dítěte) a kvalifikovaný nezájem (když se rodiče o dítě nezajímají ani ho nenavštěvují například v ústavním zařízení, lze podat k soudu žádost o vyslovení kvalifikovaného nezájmu).

Pěstounská péče

Pedagogický slovník definuje pěstounskou péči takto:., *Pěstounská péče je forma náhradní rodinné péče, při níž z právního hlediska je vztah mezi náhradní rodinou a dítětem volnější než při osvojení.*“ (Průcha, Mareš, Walterová 2009, s. 201).

Pěstounská péče u nás byla vlivem marxistické ideologie počátkem padesátých let zrušena. Předávání zkušeností z generace na generaci bylo považováno za sobecké. Přednost dostala kolektivní výchova a tak děti z pěstounských rodin přecházely do nových dětských domovů. Tato myšlenka převládala přibližně deset let. V šedesátých letech se začalo znovu zkoušet, zda jsou lidé schopni přijmout do své péče cizí dítě. Ukázalo se, že nezávisle na ekonomické situaci rodiny se k náhradní rodinné péči hlásí žadatelé

z celých Čech. Do popředí se začaly namísto dětských domovů dostávat SOS vesničky. O znovu prosazení náhradních rodin se na počátku sedmdesátých let zasloužili zejména profesori Dunovský, Mores, Matějček a profesorka Koluchová (Matějček 1998, s. 24-25).

Pěstounské péči je věnován §45a- §45d zákona o rodině č. 89/2012 Sb. a dále část pátá zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů. Tato část zákona uvádí, že v České republice rozlišujeme *pěstounskou péči* a *pěstounskou péči na přechodnou dobu*. Pokud to vyžaduje zájem dítěte, může soud svěřit dítě do *pěstounské péče*. Pěstoun musí poskytnout záruku, že dítě bude řádně vychovááno a bude o něj osobně pečováno. Dítě může být svěřeno do společné pěstounské péče manželů nebo jen jednomu z manželů, přičemž se na jeho výchově podílí i druhý z manželů za předpokladu, že žijí ve společné domácnosti. Pěstoun nemá k dítěti vyživovací povinnost a právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti má jen v běžných věcech. Zákonými zástupci dítěte zůstávají jeho biologičtí rodiče, pokud nebyli rodičovské zodpovědnosti zbaveni. V případě pěstounské péče je styk dítěte s původní rodinou žádoucí, není-li v rozporu se zájmy dítěte. Jestliže má dítě svěřené pěstounům vlastní příjem, je povinno podle svých schopností přispívat na úhradu společných potřeb rodiny. Do pěstounské péče jsou nejčastěji umísťovány děti sociálně osiřelé s různými zdravotními nebo psychomotorickými obtížemi, děti starší, sourozenecké skupiny či děti jiného etnika. Často jde o děti, kterým brání v osvojení právní překážky, například nesouhlas rodiče. Je-li dítě ve věku, kdy je schopno posoudit svoji situaci a dosah svého svěřením do pěstounské péče, musí být k jeho vyjádření přihlédnuto.

Podle §47b zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů, navrhne obecní úřad obce s rozšířenou působností, krajský úřad nebo pověřená osoba pěstounovi uzavření dohody o výkonu pěstounské péče. Ta zahrnuje práva a povinnosti pěstounů popsány v §47a téhož zákona. Pečující osoba má:

→ právo

- na poskytnutí pomoci trvalé nebo dočasné při zajištění osobní péče o svěřené dítě
- na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě v rozsahu minimálně 14 dní v roce, pokud je dítě starší dvou let
- na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci minimálně jednou za půl roku

- na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti
- na pomoc při zajištění asistence a místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem

→ povinnosti

- zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v minimálním rozsahu 24 hodin v sobě 12 měsíců po sobě jdoucích
- umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dítěte
- pokud soud nestanoví jinak, udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte.

Podle §47d- 47n téhož zákona mohou mít pěstouni nárok také na státní příspěvek na výkon pěstounské péče, dávky pěstounské péče, příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte či ukončení pěstounské péče nebo příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla.

Soud může dítě na návrh oddělení sociálně právní ochrany dětí podle §27a téhož zákona svěřit také do *pěstounské péče na přechodnou dobu*². Tu mohou vykonávat osoby, které jsou zařazeny do evidence osob vhodných k výkonu tohoto typu pěstounské péče po dobu, kdy:

- rodič nemůže své dítě ze závažných důvodů vychovávat
- po jejím uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením
- uplyne lhůta, po které není třeba souhlasu rodičů k osvojení

Zezulová (2012, s. 174-175) uvádí, že při výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu se tedy jedná o dočasnou péči o děti, u kterých existuje vysoká pravděpodobnost rychlého a trvalého řešení jejich situace. Nejčastěji jde o děti, které přechází do dlouhodobé formy náhradní rodinné péče, jako například osvojení, nebo je možný

---

² Pro pěstounskou péči na přechodnou dobu je v literatuře také používán pojem profesionální pěstounská péče (například Gabriel, Novák 2008)

návrat do původní rodiny. Dále tato forma pěstounství pomáhá řešit umístění dětí v případě dlouhodobého léčení nebo výkonu trestu odnětí svobody jeho rodičů.

Gabriel a Novák (2008, s. 54-64) popisují skupiny dětí, pro které je profesionální pěstounská péče vhodná podrobněji. Jde o:

- a) Děti, jejichž rodina se z různých důvodů ocitla v krizi a její funkce jsou vážně ohroženy. Může se jednat například o úmrtí jednoho z rodičů, rozvrat manželství, vážné onemocnění v rodině, ztráta zaměstnání či bydlení a podobně.
- b) Děti, jejichž matky jsou sami ještě dětmi. Jsou nezralé pro to, starat se o dítě, nejsou schopny přijmout roli rodiče a zodpovědnost za dítě. Autoři v tomto případě navíc říkají, že profesionální pěstounská péče by mohla obnášet i péči o nezralou matku dítěte.
- c) Děti, jejichž rodiče se stali drogově závislími a nyní potřebují čas na léčení a doléčení závislosti. I zde by bylo podle Nováka a Gabriela žádoucí, aby se součástí profesionální pěstounské rodiny stala i matka dítěte. Autoři však konstatují, že tak vysoká míra tolerance profesionálních pěstounů je velmi nepravděpodobná.
- d) Děti s posttraumatickými změnami v chování a prožívání způsobenými například domácím násilím, zneužíváním či psychickým nebo fyzickým týráním.
- e) Děti, jejichž jeden nebo oba rodiče plní výkon trestu odnětí svobody. Pokud se však jedná o rodiny, kde se výkony trestů opakují nebo se ze stran rodičů jedná o morálně závažnější prohřešky, je třeba se zamyslet nad možností dlouhodobé pěstounské péče.
- f) Děti, které onemocní závažnou nemocí a jejich rodiče o ně nezvládají správně pečovat. Jedná se zejména o matky samoživitelky, které se starají o více sourozenců, a starost o vážně nemocné dítě je nad její zejména finanční možnosti.
- g) Děti užívající drogy, s dlouhodobými poruchami chování nebo disharmonickým vývojem osobnosti.

Nároky kladené na profesionální pěstouny jsou mnohem vyšší než na budoucí osvojitele či dlouhodobé pěstouny. Z toho důvodu by jejich příprava měla být delší a podrobnější.

Do pěstounské péče na přechodnou dobu jsou nejčastěji umisťovány novorozenci čekající na matčin souhlas s osvojením dítěte. Ten může matka podat až šest týdnů od porodu, které již dítě stráví v rodině profesionálních pěstounů. V počátku roku 2013 bylo v České republice celkem třicet tři rodin poskytujících pěstounskou péči na přechodnou dobu. V průběhu roku jich bylo zařazeno do evidence další osmdesát. Zavedení pěstounské péče na přechodnou dobu je reakcí na časté výtky ostatních zemí za vysoký počet malých dětí v ústavní péči (Práce a sociální politika 2014, s. 2).

Hostitelská péče

Do základního výčtu typů náhradní rodinné péče řadí Gabriel a Novák (2008, s. 65 -70) ještě navíc hostitelskou péči. V případě, že rodiče dítěte nesouhlasí s pěstounskou péčí nebo se pro něj nenajdou vhodní pěstouni, zůstává dítě v ústavním zařízení většinou do osmnácti let nebo do ukončení studia. Aby se alespoň částečně zamezilo vlivům psychické deprivace³, která je pro děti vyrůstající v ústavních zařízeních typická, lze dítěti umožnit některé víkendy či prázdniny trávit u některé z rodin majících o tuto formu péče zájem. Aby mohla být návštěva u hostitelské rodiny realizována, je třeba souhlasu ředitele ústavního zařízení a sociální pracovnice. Hostitelskou péčí jsou myšleny opakované návštěvy dítěte v hostitelské rodině, nikoliv jednorázové.

2.2 Pěstounská péče v zahraničí

V Evropě, zejména ve Švédsku a ve Velké Británii, je institucionální výchova, která je stále ještě velmi častá u nás, nahrazována profesionálními náhradními rodinami. V kontextu České republiky by měla jejich obdobou být právě pěstounská péče na přechodnou dobu.

Ve Švédsku je klasická dlouhodobá pěstounská péče nejrozšířenějším typem náhradní rodinné péče a je zákonem upravována již od roku 1989. Veškeré záležitosti týkající se pěstounské péče, tedy zejména příprava pěstounů, vyhledávání a hrazení veškerých nákladů má v rukou stát. Ten také rozhoduje o umístění dítěte do konkrétní rodiny. Do jedné rodiny lze umístit maximálně čtyři děti. Jsou zde také specializované

---

³ Pedagogický slovník (Průcha, Mareš, Walterová 2009, s. 36) definuje citovou deprivaci jako strádání, které vzniká v případě, že nejsou v dostatečné míře a dostatečně dlouhou dobu uspokojovány citové potřeby. Typické je postrádání spolehlivého vztahu s blízkou osobou, potřeba bezpečí a jistoty. To může nést za následek negativní rozvoj osobnosti dítěte, jeho vztahy ke světu, ostatním lidem i k sobě samému. Takový jedinec často nerozumí sám sobě ani ostatním lidem, je nedůvěřivý, výbušný a není schopen empatie.

rodiny pouze pro děti v akutní nouzi a pro všechny pěstounské rodiny platí, že věkový rozdíl dítěte a náhradního rodiče nesmí být vyšší než čtyřicet pět let. Pěstouny se ve Švédsku mohou stát jak manželské páry, tak jednotlivci či páry homosexuální.

Velká Británie, která se v této oblasti stala pro Českou republiku inspirací, má hned několik typů pěstounské péče:

1. Respitní pěstounská péče

- Poskytuje možnost odpočinku rodičům, kteří jsou velmi zatíženi nebo kteří mají děti s poruchami učení, tělesným postižením nebo dospívající s konfliktním vztahem k rodičům. Může být poskytována pravidelně, například na víkendy, nebo i na celý týden. Tuto službu rodičům mohou vykonávat dobrovolní pěstouni, kterým je hrazeno jen to nejnútnější nebo i profesionální pěstouni placení státem.

2. Azylová pěstounská péče

- Někdy nazývána také pohotovostní, znamená přijetí dítěte do péče pouze na několik málo dní, dokud nebude nalezeno dlouhodobější řešení. Za to, že jsou tito pěstouni neustále v pohotovosti, dostávají pravidelné příspěvky a v případě péče o dítě ještě zvláštní odměnu.

3. Krátkodobá pěstounská péče

- Maximální délka trvání tohoto typu pěstounské péče je zhruba tři měsíce. Slouží k péči o dítě, jehož rodiče jsou hospitalizováni nebo v situaci rodinné krize.

4. Středně dlouhá pěstounská péče

- Nejčastěji využívaný typ pěstounské péče. Může trvat zhruba dva roky a jeho cílem je poskytnutí dostatečného času původní rodině k vyřešení problémů. Pěstouni také zároveň pomáhají dětem překonat jejich současné problémy a jsou jejich dočasnými ochránci.

5. Dlouhodobá pěstounská péče

- Také nazývána jako trvalá pěstounská péče. Může trvat minimálně dva roky nebo až do dospělosti dítěte.

6. Soukromá pěstounská péče

- Soukromá pěstounská péče je specifická tím, že s výběrem pěstounů musí souhlasit rodiče či si je sami vybírají a následně jim poté vyplácejí

příspěvek. I tak jsou ale povinni oznámit pobyt dítěte v pěstounské péči sociálním orgánům (Zezulová 2012, s. 177-180).

V roce 2003 zahájila vláda Velké Británie iniciativu „Every Child Matters“ („Jde o každé dítě), která se kromě témat zaměřených na podporu a zkvalitnění služeb pro děti vyrůstající ve vlastní rodině, věnuje také zlepšování služeb pro pěstounské a adoptivní rodiny. V tomto ohledu si vláda vytyčila následující cíle:

- Zajistit, aby měly všechny děti své pečující osoby, které jim budou poskytovat bezpečí a péči po celé jejich dětství.
- Každé dítě se potřebuje emočně připojit k blízkému člověku. Pro náhradní rodiče to znamená, že péče o dítě, ke které se zavazují, by měla být dlouhodobá, podporující jeho vývoj a provázející ho od dětství až po dospělost.
- V případě, že se v náhradní péči počítá s návratem dítěte do původní rodiny, je třeba, aby to proběhlo co nejrychleji a zároveň, aby byl pečlivě naplánován každý krok, který k tomu povede.
- Při posuzování, zda zahájit sanaci původní rodiny, nebo pro dítě hledat náhradní rodinu, by měla hrát roli také doba trvání jednotlivých úkonů vzhledem k dítěti. Je třeba myslet na to, že dítě potřebuje bezpečný a stabilní domov v nejkratší možné době.

Ve Velké Británii byl také testován projekt „Concurrent Planning“ („Souběžné plánování“), jehož základní myšlenka spočívala v tom, že děti, které se dostaly do systému náhradní rodinné péče, byly svěřeny pěstounům, kteří byli souběžně také žadateli o adopci. V případě, že se nepovedla sanace biologické rodiny nebo rodina dítě odmítala a návrat do rodiny nepřicházel v úvahu, mohli tito pěstouni požádat o svěření dítěte do adopce. Dítě se tak nemuselo adaptovat na další novou rodinu. Toto bylo prováděno pouze u dětí do jednoho roku života.

Iniciativa se dále zabývá reakcí na rostoucí počet dětí v pěstounské péči a s tím spojenými zvyšujícími se nároky na pěstouny. Je třeba získat a udržet si více pěstounů, kteří budou svěřeným dětem poskytovat komplexní péči. K tomu je třeba poskytnout pěstounům kvalitní školení a podporu. Služby pro pěstouny musí mít jasnou strategii, vzdělávat pěstouny, aby byli schopni zajistit vysoce kvalitní péči svěřeným dětem a plně pokrýt náklady s péčí spojené. Již existují agentury, které na základě jejich jasné strategie

vybírají mezi žadateli vhodné budoucí pěstouny, které speciálně školí. Výsledkem by měla být služba dosahující co nejlepších výsledků v co nejkratším čase.

Cílem programu pro pěstouny je tedy:

1. Zlepšit proces náboru pěstounů a pracovat na jejich udržení, zahrnující národní kampaň, oslovení jednotlivců i skupin, nesezdaných párů, starších lidí.
2. Zajistit placené volno pro pěstouny.
3. Zřídit celostátní pohotovostní linku pro pěstouny.
4. Vytvořit program a pravidla oceňování nejlepších pěstounů.
5. Rozšířit možnosti jejich vzdělávání a zaměřit se na podporu pěstounů, kteří mají v péči děti s postižením.
6. Oceňovat pěstouny, kteří své zkušenosti předávají dalším žadatelům.
(Every Child Matters 2003, s. 39-49)⁴

Zajímavý model práce s pěstounskými rodinami mají ve Spojených státech amerických. Tam velmi aktivně funguje nezisková organizace „The National Foster Parent Association“ („Národní asociace pěstounů“), která byla založena roku 1972 spojením několika menších skupin pěstounů, které měly potřebu se pravidelně scházet. Dnes tato asociace zahrnuje asi devět set dvacet šest pěstounských rodin, dvě stě deset sociálních pracovníků a padesát devět dalších odborníků.

Cílem této asociace je podporovat pěstounské rodiny v tom, aby poskytovaly bezpečné prostředí pro vývoj dětí a péči ve všech oblastech, ve kterých to potřebují. Mezi hlavní aktivity patří:

- Zprostředkovávání lokálních odborných služeb podle aktuálních potřeb pěstounských rodin.
- Podpora kvality služeb poskytovaných pěstouny prostřednictvím jejich kvalitního výcviku.
- Vývoj a poskytování informací a vzdělávání pro pěstouny.
- Informování veřejnosti o problematice pěstounství.
- Snaha o propojování systému náhradní rodinné péče na místní, státní a národní úrovni.

---

⁴ Volně přeloženo autorkou diplomové práce

- Podpora pozitivního obrazu pěstounských rodin v očích veřejnosti.

Asociace pořádá pravidelné konference a nejrůznější akce pro pěstounské rodiny, například „Foster Care Month“ („Měsíc pěstounství“), během kterého mají pěstouni i žadatelé o pěstounskou péči možnost absolvovat nejrůznější přednášky a workshopy tematicky zaměřené na pěstounství a aktuální situaci v této oblasti (National Foster Parent Association)⁵.

2.3 Proces získání dítěte do pěstounské péče

Jelikož celý proces od první myšlenky na získání dítěte do některé z forem pěstounské péče až k její realizaci je celkem komplikovaný a zdlouhavý, je třeba si pro začátek ujasnit, kdo všechno je do celého postupu nezbytně zahrnut.

Zprostředkování pěstounské péče

Podle Zezulové (2012, s. 145-151) je důležité si uvědomit pozici pěstouna ve vztahu ke státu. Na rozdíl od adopce podléhá pěstounská péče pravidelnému dohledu státních úředníků, který zajišťují orgány sociálně právní ochrany dětí prostřednictvím sociálních pracovníků.

Problematiku zprostředkování pěstounské péče řeší Hlava IV zákona č. 359/1999Sb. o sociálně právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů. Paragraf 21 téhož zákona jasně definuje postup, který dodržují obecní úřady s rozšířenou působností při zprostředkovávání pěstounské péče. Konkrétní úřad tedy:

1. Vyhledává děti, které jsou podle §2 téhož zákona vhodné pro svěření do pěstounské péče či osvojení.
2. Vyhledává fyzické osoby, vhodné stát se osvojiteli či pěstouny.
3. Zakládá spisovou dokumentaci o dětech, která podle odstavce 4 obsahuje například jejich osobní údaje, doklad o státním občanství, údaje o sociálních poměrech tohoto dítěte i jeho rodiny, zprávu o zdravotním stavu a doklad o tom, že dítě splňuje podmínky pro svěření do náhradní rodinné péče.

---

⁵ National Foster Parent Association [online]. 2014 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <http://nfpaonline.org/about> (volně přeloženo autorkou práce)

4. Zakládá spisovou dokumentaci žadatelů, která podle odstavce 5 obsahuje žádost včetně osobních údajů o žadatelích, doklad o státním občanství či povolení k trvalému pobytu na území ČR, opis z evidence rejstříku trestů, zprávu o zdravotním stavu žadatelů a údaje o ekonomických a sociálních poměrech. Dále je pak třeba získat písemný souhlas žadatele k tomu, že orgán zprostředkovávající pěstounskou péči je oprávněn zjišťovat další potřebné údaje o žadatelích a zjišťovat, zda nedošlo ke změnám v uvedených skutečnostech.
5. Na závěr vyjadřuje své stanovisko k žadatelům a kopie spisových dokumentací žadatelů i dětí postupuje neprodleně krajskému úřadu.

Krajský úřad vede podle §22 evidenci dětí a evidenci žadatelů, která podle odstavce 2 téhož paragrafu obsahuje kopie spisových dokumentací a odborná posouzení podle §27.

Pro účely zprostředkování pěstounské péče odborné posouzení obsahuje:

- a) zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny
- b) vyjádření dětí žadatelů k přijetí dítěte svěřovaného do pěstounské péče a posouzení schopnosti těchto dětí nové dítě přijmout
- c) zjištění bezúhonnosti žadatelů

U dětí je podle odstavce 2 §27 posoudit zejména úroveň tělesného a duševního vývoje a vhodnost náhradní rodinné péče a jejích forem. U žadatelů je třeba posoudit charakteristiky osobností, psychický stav, zdravotní stav, předpoklad vychovávat dítě, motivaci a stabilitu rodinného prostředí. To vše provede krajský úřad do třiceti dní ode dne zjištění všech potřebných skutečností. Krajský úřad může také zprostředkování pěstounské péče přerušit či dítě i žadatele z evidence vyřadit podle §24b a §24c.

Párování dětí a žadatelů

PhDr. Bubleová a kol. (2007, s. 89-96) uvádí, že zásadním pravidlem, kterým je třeba se řídit při párování dětí a budoucích rodičů je to, že vždy vybíráme rodinu z řad žadatelů zařazených v evidenci vhodnou pro konkrétní dítě. Jedná se o takovou rodinu, která je připravena toto dítě přijmout se všemi jeho přednostmi i riziky, s jeho minulostí, osobní a rodinou anamnézou i s případnou účastí jeho biologické rodiny na další výchově. Výběr rodiny tak často tolik nezávisí na době čekání jako spíše na míře tolerance a připravenosti dítě přijmout. Po projednání vhodnosti rodiny ke konkrétnímu dítěti je tato rodina seznámena s veškerými známými informacemi o dítěti a jeho biologické rodině

a dostane dostatek prostoru pro vyjádření svých názorů a pocitů i pro důkladné promyšlení, zda vytipované dítě přijme. Pokud jsou žadatelé rozhodnutí se s dítětem seznámit, mohou tak učinit do třiceti dnů od doby, kdy obdrželi písemné oznámení krajského úřadu.

V případě, že se žadatelé rozhodnou přijmout dítě do své rodiny, může ho soud podle §963 občanského zákoníku zájemcům svěřit do předpěstounské péče. Její délka dohled nad jejím průběhem a úspěšností také spadá do kompetence příslušného soudu.

Dohoda o výkonu pěstounské péče

§47 zákona č. 359/1999Sb. o sociálně právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů se věnuje dohodám o výkonu pěstounské péče a jasně definuje jejich pravidla, obsah a povinnosti z nich vyplývající jak pro pěstouny, tak pro instituci, se kterou dohodu uzavírají. Dohodu o výkonu pěstounské péče je třeba uzavřít do třiceti dní ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o svěřeni do péče (v případě pěstounské péče) či zařazení do evidence osob (v případě pěstounské péče na přechodnou dobu). Tato dohoda je platná po dobu trvání pěstounské péče nebo po dobu vedení této osoby v evidenci osob způsobilých k výkonu pěstounské péče. Obecní či krajský úřad, popřípadě nevládní organizace může tuto dohodu vypovědět v případě, že pěstoun závažně či opakovaně porušil povinnosti, ke kterým se v dohodě zavázal, opakovaně docházelo k maření sledování naplňování dohody nebo pro odmítnutí přijetí dítěte do pěstounské péče bez udání důvodu.

Předání dítěte rodině

Základem dobrého předání dítěte do definitivní rodiny je kvalitně vytvořený individuální plán ochrany dítěte⁶. Ten by neměl být pouhou formalitou, ale průvodcem předání, který by se měl doplňovat a upravovat podle aktuálních individuálních potřeb dítěte i ostatních účastníků procesu předání. Součástí individuálního plánu by měl být plán konkrétních kroků, které budou následovat během procesu předávání. Například kdy akde dojde k setkání, kdo všechno bude přítomen nebo přibližný termín dokončení celého předávacího procesu. Je vhodné, aby současná pečující rodina nebo ústavní zařízení

---

⁶ Individuální plán ochrany dítěte je výsledkem komplexního hodnocení dítěte (případně celé rodiny). Je sestaven za účelem stanovení strategie a konkrétních návrhů a úkolů pro rodinu, dítě i oddělení sociálně právní ochrany dětí, které jim pomohou řešit dopady nevhodné nebo nedostatečné péče o dítě. Také slouží jako měřítko pro hodnocení zlepšení situace v rodině. Cíle individuálního plánu by měly vycházet z priorit rodičů, měly by být konkrétní, realizovatelné a rodině musí být jasné, jak jich dosáhnout. Pro splnění úkolů je důležité stanovit časový limit a detailně popsat, kdo za kterou činnost nese odpovědnost. (Pemová, Ptáček 2012, s. 103-105)

předalo své zkušenosti s dítětem nové rodině. První setkání převážně probíhá na neutrální půdě, proto je úlohou doprovázející organizace, aby zabezpečila příjemnou atmosféru důvěry a pohody. Poprvé se většinou setkávají subjekty předání bez dítěte, aby vznikl bezpečný prostor pro předání si informací a zodpovězení všech dotazů. Při samotném procesu předání platí pravidlo, že nezbytné úkony, které mohou být dítěti nepříjemné, by měla vyřešit dosavadní rodina či organizace, naopak úkony dítěti příjemné by měla provádět nová rodina. Tato pravidla by měla být dodržována jak v případě předávání dítěte z nefunkční rodiny do rodiny pěstounské, z ústavní výchovy do rodiny pěstounské či adoptivní i z pěstounské péče na přechodnou dobu do původní rodiny dítěte nebo do jiné z forem náhradní rodinné péče (Hláskovi 2012, s. 30-36).

3. Pěstoun a pěstounská rodina

Tuto kapitolu věnuji otázkám motivace lidí, proč se stát pěstouny, jaká specifika má pěstounství jako profese a tématu střetu biologické rodiny pěstouna a nově přichozího dítěte.

3.1 Pěstounství a rodičovství

Otázkám, zda je pěstoun rodičem, se zabývá Zezulová (2012, s. 72-77) hned z několika pohledů. Na rozdíl od osvojení, kde se dítě stává po právní stránce vlastním dítětem adoptivních rodičů, je v pěstounské péči situace složitější. Pěstounská péče je takovou formou náhradní rodinné péče, která je vhodná pro děti, jejichž biologická rodina nebyla natolik funkční, aby se o ně dokázala postarat, ale zároveň ještě nedošlo k zpretrhání vazeb rodičů, popřípadě jiných příbuzných a dítěte. Je tedy důležité si uvědomit, že v případě, že se žadatel o náhradní rodinnou péči rozhodne pro výkon pěstounství, musí počítat s udržováním kontaktů s biologickou rodinou dítěte i s tím, že se automaticky nestává právním zástupcem dítěte a k mnohým úkonům bude třeba souhlas jeho biologických rodičů. Pěstoun by se neměl stavět do role rodiče, to znamená, že ani dítě by jej nemělo oslovovat „mami“ a „tati“. Jak však autorka zdůrazňuje, není vždy možné držet se striktně teoretických vědomostí a profesionálních rad, ale že to nejcennější, co může dítěti předat je autentický vztah a lidskost, která umožňuje přijmout dítě bez výhrad.

Podle Zezulové je právě autenticita rodiče pro přijaté dítě tím nejdůležitějším. Náhradní rodič by měl být schopen za každé situace, která přijde a se kterou je třeba se vyrovnat, především zůstat sám sebou. Uvědomit si, že neexistuje něco jako ideální pěstoun a vstupovat do vztahu s dítětem autenticky. Autorka uvádí čtyři pravidla, která by autenticitě náhradní rodiče měla ve vztahu k dítěti pomoci:

1. Nevytvářet iluzi absolutní dokonalosti

Děti přicházející do nové rodiny z ústavní péče nebo z nefunkční rodiny mohou trpět silnou citovou deprivací. Mezi její znaky se také řadí velmi nízké sebevědomí, které může umocňovat právě absolutní dokonalost pěstounů. Děti mají tendenci porovnávat chování biologických rodičů a sebe samých s chováním pěstounů, což může v tomto případě ještě více podlomit jejich sebevědomí a obraz vlastních rodičů. Do zdravého vztahu omyly patří a je na místě vlastní chyby přiznat, a pokud se dotýkají i jiných lidí, tak se za ně omluvit.

2. Vnímat, co dítě potřebuje právě teď

Právě vinou deprivace může být někdy složité rozpoznat, o co si dítě říká. Svým chováním, které mnoho lidí odsoudí jako vrozené, problémové a těžko formovatelné však může jedinec skrytě informovat o svých potřebách. Je tedy důležité se snažit pochopit jeho chování a naladit se na jeho potřeby.

3. Projevit dítěti důvěru

Deprivované děti jsou zvyklé na zklamání od ostatních i na to, že zklamávají oni. Souvisí to se sníženým sebevědomím i častým slýcháním obav, že své úkoly nezvládnou. Ačkoliv může být někdy obtížné věřit, že svůj úkol zvládnou, je třeba jim víru v jejich úspěch dát patřičně najevo a nenechat se jejich chováním i chováním okolí svést k automatické nedůvěře.

4. Dávat dítěti najevo cit

Problémem přijatých dětí bývá často to, že nejsou schopny správně rozpoznávat emoce, jelikož se dříve často setkávaly s neadekvátními reakcemi na své chování. Je tedy důležité, aby i v případě, že se jedinec zachová nevhodně, impulsivně či zkratkovitě měli pěstouni na paměti, proč ho mají rádi a vyvarovali se také zkratkovitému a výbušnému chování při řešení konfliktu.

Podobně se o dilematu, zda je přednější odbornost či lidství se ve své knize zabývá také Albín Škoviera (2007, s. 61-68). Autor upozorňuje na fakt, že výchovcům

předpokladem pro výkon pěstounské péče jsou osobní kvality pěstounů, zejména tedy psychická stabilita, prosociálnost nebo altruismus. Důležitý je také životní postoj, který by neměl být založen pouze na získání dítěte. Zmiňuje také velmi zásadní otázku motivace k výkonu pěstounské péče, které se budu více věnovat v následujících kapitolách. To vše by však mělo být podpořeno kvalitním vzděláním v problematice náhradního rodičovství zejména z oblasti vývojové psychologie, výchovy a psychopatologie.

3.2 Proč se stát pěstounem

Profesor Matějček (2002, s. 55-58) věnoval jednu ze svých úvah také důvodům, proč vlastně chtějí mít lidé děti. Pomineme-li instinkty a pudy, tedy přírodní zákonitosti, najdeme zde také celou řadu psychologických a sociálních důvodů. Mít děti je ve společnosti znakem normálnosti, stejně jako mít se o koho starat a mít někoho, kdo se postará o nás. Lidé mají potřebu mít někoho, komu odkázat majetek a koho vychovávat. Hledají smysl svého života, kterým se dítě může lehce stát, jelikož mu přizpůsobujeme myšlení, časový rozvrh, finanční plány i životní podmínky. Potomek se stává životní jistotou, někým, na koho lze stále myslet a s kým nás pojí citové pouto. S dětmi se člověk stále zaměřuje na budoucnost, má se nač těšit a co plánovat.

Veškeré tyto důvody, proč být rodičem, by ale podle Škoviery (2007, s. 67-68) rozhodně neměly být motivací k tomu, stát se pěstounem. Motivací pro pěstounskou péči by neměl být osobní handicap v podobě neplodnosti páru nebo například výsledek hromadného náboru pěstounských rodin. Naopak jako vhodné vlastnosti a motivace žadatelů uvádí například:

- žít si vlastního života, kde získání dítěte není absolutní prioritou
- častý kontakt s dětmi (vlastními, dětmi přátel nebo při dobrovolnictví)
- menší orientace na výkon, více pozornosti na rodinu
- bez tendencí se přetvařovat a stylizovat
- bez sklonů k manipulaci, citovému vydírání či vyčítání a moralizování
- lidé s aktivními zájmy netrpící pocity viny nebo úzkosti
- lidé, kteří jsou široce obeznámeni s problematikou náhradní rodinné péče, kteří vědí, pro co se rozhodli a co je čeká

Opravdové motivy k výkonu pěstounství autor rozděluje do tří skupin:

a) Motivy veřejné

Do této kategorie spadají takové motivy, kterými se pěstouni veřejně prezentují. Patří sem například snaha pomoci dětem, které to potřebují, pocit profesionality ve výchově, pozitivní vztah k dětem, doplnění sourozence v rodině jedináčka, pocit poslání nebo smysluplné využití volných finančních prostředků rodiny.

b) Motivy neveřejné

Zde jsou takové motivy, kterých si jsou pěstouni vědomi, ale neprezentují se s nimi navenek. Jedná se například o potřebu trávit smysluplně volný čas v prostředí, kde jiné možnosti nejsou, vidina ekonomického přilepšení si zejména u pěstounské péče na přechodnou dobu, snaha udržet rodinnou tradici, uchovat si dobrý společenský status nebo vhodná součást sebe prezentace typické zejména pro mediálně známé osoby.

c) Skryté motivy

Poslední skupinu tvoří důvody, kterými se lidé neprezentují a velmi často si je ani plně neuvědomují. Jde právě o skupinu motivů, která není pro výkon pěstounské péče žádoucí. Zahrnuje například kompenzaci nerealizovaného biologického rodičovství, pokusy o vykoupení se z nezvládnuté výchovy vlastních dětí, očekávání obdivu a vděku, pokus o záchranu partnerského vztahu nebo různé psychopatologické motivy (Škoviera 2007, s. 54).

Specifickou skupinou z hlediska kritérií výběru i motivace jsou pěstouni na přechodnou dobu. Pěstounská péče na přechodnou dobu je totiž vykonávána profesionály, na které jsou kladeny nároky v otázkách životního zabezpečení, osobnostních charakteristik, výchovných a zdravotních kompetencí a odborných znalostí o poznání více než je tomu tak u dlouhodobých pěstounů. Často se jimi proto stávají lidé pracující v pomáhajících profesích, kteří mají vlastní děti a nemají tedy potřebu uspokojovat své rodičovské puzení a zároveň ale cítí, že mají dostatek sil a natolik stabilní rodinné zázemí, že mohou ještě pomoci dalším dětem. Patří mezi ně například zaměstnanci ústavů, bývalí pěstouni či osvojitelé, zdravotní sestry, sociální pracovníci a podobně. Zvláštní skupinu tvoří také lidé, kterým byla profesionální pěstounská péče nabídnuta úřadem práce. Zde je třeba, aby pracovníci tohoto úřadu i další lidé podílející se na přípravě budoucích pěstounů na přechodnou dobu byli obezřetní co se týče motivace k výkonu této profese. Pěstounská péče může podle §27 zákona č. 359/1999Sb. o sociálně právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů trvat maximálně jeden rok. Pěstoun, jemuž je svěřeno dítě

do pěstounské péče na přechodnou dobu dostává za výkon této péče odměnu pěstouna podle §47 téhož zákona, která se považuje za příjem ze závislé činnosti a náleží osobě v evidenci i po dobu, kdy je zprostředkování pěstounské péče na přechodnou dobu přerušeno. Výše odměny je závislá na počtu dětí svěřených do péče a podle stupně závislosti dítěte (MPSV 2011, s. 68-69).

3.3 Nové dítě ve stávající rodině

Než se stane ze žadatele pěstoun, je povinen projít velmi zdoluhavým administrativním postupem, přípravným kurzem, psychologickým vyšetřením a podobně. Těmto tématům věnuji zvláštní kapitolu později. Celý tento proces však nezajistí přípravu kompletní rodiny, ale pouze žadatelů, většinou manželskému páru. Přijetí dítěte do pěstounské péče se však dotýká i dalších členů rodiny - vlastních či dříve přijatých dětí, prarodičů a podobně.

Zeulová (2012, s. 27-34) doporučuje vlastní děti do celého procesu citlivě zapojit tak, aby neměly pocit zodpovědnosti za konečné rozhodnutí ale zároveň, aby věděly, že jejich názor má váhu. Za důležité považuje ujistit děti o jejich postavení v rámci rodiny a o tom, že příchodem nového dítěte o své postavení ani o své rodiče nepřijdou. Vyzdvihuje rodinné rituály, které mohou být pro děti zdrojem jistoty, například popisuje dohodu, že v případě, že dítě potřebuje s maminkou řešit něco hned, stačí říct, aby za ním maminka přišla na předem určené místo. Ostatní ví, že čas strávený na tomto místě patří pouze těm, kteří se zde nachází a respektují ho. U starších dětí doporučuje vyčlenit jeden den v týdnu nebo i delším časovém období, kdy je zaručeno, že se bude rodič věnovat pouze jemu. Je třeba především zajistit, aby příchodem nového dítěte do rodiny nepřebírali vlastní děti odpovědnost dospělých a nepřicházely tak o své dětství.

Důležitou součástí rodiny tvoří ve většině případů prarodiče. Zeulová v tomto případě upozorňuje na to, že pokud žadatelé chtějí, aby bylo nové dítě přijato mezi všemi členy rodiny, je nezbytné, aby se všichni také podíleli na diskusích a rozhodování o jeho přijetí. Definitivní rozhodnutí samozřejmě leží na žadatelích, ale je důležité vyslechnout si obavy prarodičů a pokusit se zodpovědět jejich otázky. Širší rodinu často ve vztahu k nově přichozímu dítěti trápí například dotazy týkající se oslovování, dárků, původu dítěte a podobně. Stává se, že pěstouni zastanou poměrně radikální postoj, že buď prarodiče přijmou všechny děti v rodině stejně, nebo se s nimi přestanou stýkat. Důsledkem těchto

ultimát se může snadno přihodit, že pěstouni v rámci hájení práv nově příchozího dítěte připraví o prarodiče děti vlastní. Prevencí tohoto stavu by bylo chovat se citlivě a ponechat prarodičům nebo širšímu příbuzenstvu dostatek času i prostoru pro vyjádření vlastních obav a nalezení vlastní cesty k nově příchozímu dítěti.

Podobně jako Zezulová se k tomuto tématu vyjadřuje také Schoolerová (2002, s. 65-74), která se sice věnuje ve své knize osvojeným dětem, ale podmínky přijetí dítěte širší rodinou mohou být velmi podobné jako u pěstounských rodin. Ta mezi rady, jakým způsobem usnadnit hledání si cesty prarodičů k novému dítěti, řadí například nové společné rituály, které navrhnu právě sami prarodiče. Dále autorka uvádí, že mnohdy situaci příbuzným a známým lidem rodin, které se rozhodli přijmout dítě do náhradní rodinné péče, zkomplikuje to, že neví, jak o celé této záležitosti mluvit, což může být jedním z důvodů, proč se začnou rodině například stranit. Schoolerová v tomto případě doporučuje, aby rodiče seznámili své okolí s tak zvaným neutrálním slovníkem, který neobsahuje výrazy, které by dítě mohly zranit, ačkoliv by to dotyčný člověk neměl v úmyslu (například namísto označení „bývalý rodič“ používat „biologický rodič“ a podobně). Dále považuje za důležité neposkytovat konkrétní informace o nově přijatém dítěti a jeho biologické rodině každému, popřípadě naučit se nepřipouštět si necitlivé a nedomyšlené poznámky svého okolí příliš k srdci.

3.4 Biologická rodina a identita dítěte

Kontakt pěstounů a přijatého dítěte s jeho biologickou rodinou je pro pěstounskou péči specifický. Jak uvádí Archerová (2001, s. 96-101), je potřeba si uvědomit, že se jedná o velmi individuální záležitost a proto je nezbytné řešit kontakt s původní rodinou u každého dítěte s ohledem na specifika jeho situace. Ať už je důvod umístění dítěte do pěstounské péče jakýkoliv, biologická rodina bude vždy jeho součástí. Neměla by se proto stát tabuizovaným tématem, o kterém se nemluví, ale naopak je nezbytné hledat spolu s dítětem způsob, jak o biologické rodině mluvit nebo jak často a kde se s ní setkávat, který bude přijemným kompromisem pro všechny zúčastněné. Pěstouni i biologičtí rodiče si musí uvědomit, že jejich společným zájmem jsou potřeby a zájmy dítěte a tak k sobě i přistupovat ve vzájemném kontaktu. Mezi časté obtíže v pěstounské péči patří i to, že dítě si klade za vinu, že bylo odebráno od biologických rodičů, protože například zlobilo, nebo naopak svaluje vinu na pěstouny, že oni jsou důvodem, proč nemůže být se svou původní rodinou. Oba případy jsou pro dítě velmi těžké a je důležité si

situaci vysvětlit. Pěstounská rodina by si však v žádném případě neměla dovolit jakkoliv hanit biologickou rodinu dítěte ani v případě, že bylo dítěti vážně ubližováno, a to právě z toho důvodu, že tito lidé navždy budou součástí života dítěte.

Pojem identita je definován v psychologickém slovníku mimo jiné také jako: „*Totožnost, prožívání a uvědomování si sama sebe, své jedinečnosti i odlišnosti od ostatních. Pojem identita lze také dělit například na identitu aktuální a potencionální, dosaženou, novou, přejatou, zástupnou a podobně*“ (Hartl, Hartlová 2009, s. 221-222).

Jeroným Klimeš nabízí ve své publikaci (Klimeš 2008, s. 6) definici identity velmi zjednodušeně, a sice jako odpovědi na elementární otázky „Kdo jsem? Kam patřím? Odkud pocházím?“ a tak dále. Následně identitu v kontextu náhradní rodinné péče dělí na:

a. Identitu širší

Širší identita zahrnuje role, které v životě člověk zastává. Nemá pevně vytyčené hranice. Jako příklad lze uvést rodiče, kteří trpí tím, že jejich dítě strádá. Je totiž součástí jejich širší identity.

b. Identitu kolektivní

Kolektivní identita vznikne opakovaným připisováním si různých vlastností skupinou lidí, například kolektivní identita rodiny, národu a podobně.

c. Identitu dvojitou

Dvojitá identita je podle autora typická zejména pro romské děti v náhradních rodinách. Ty často vlivem pasivního přístupu náhradních rodičů k práci s identitou dochází v přesvědčení, že pokud se jim daří vše tak, jak má, patří mezi „bílé“, tedy většinou populaci. V případě, že jsou v něčem neúspěšní, automaticky se považují za Romy a používají tuto techniku k zmírnění pocitu selhání vůči sobě. To může gradovat až do nenávisti vůči jedné z identit, tedy vůči sobě.

d. Identitu smíšenou

Smíšenou identitu popisuje autor jako realistický cíl pěstounské výchovy Roma. Takový člověk by se měl cítit jako Rom, ale zároveň by se měl chovat a jednat jako člen majority. Měl by být nekonfliktní vůči majoritním zvykům a pravidlům komunikace.

Dále k tomu tématu Klimeš (2009, s. 34-37) uvádí, že obraz, který si o svých biologických rodičích dítě utvoří, je součástí jeho vlastní identity. Určitý paradox nastává v situaci, kdy dítě své biologické rodiče nezná. Neumí si totiž představit špatný charakter nebo patologickou osobnost člověka, proto svým biologickým rodičům připisuje tím lepší vlastnosti, čím lepší je chování náhradních rodičů a k tomu ještě navíc dojde ke značné idealizaci. S délkou pobytu v náhradní rodině navíc zapomínají i veškeré detaily z minulosti. Idealizaci biologických rodičů také napomáhají situace, kdy se například pěstouni postaví svým rozhodnutím do opozice vůči přání dítěte. Automatickým myšlením dítě dojde k závěru, že mu náhradní rodiče nechtějí danou věc splnit právě proto, že není jejich vlastní, protože jeho vlastní rodiče by mu vše určitě splnili. Ani v této situaci nesmí však pěstouni zapomenout, že za žádných okolností nesmějí s biologickými rodiči nijak bojovat ani o nich mluvit ve zlém. Jak již bylo řečeno, jsou totiž součástí identity přijatého dítěte, což by důsledky takového chování mohlo velmi negativně poznamenat. Kvalitní pěstouni mají mít schopnosti udržet si od biologické rodiny odstup ve smyslu, aby schůzky s dítětem pro něj nebyly spíše negativem. Na druhou stranu musí biologické rodiče respektovat, umět s nimi komunikovat a tolerantně snášet jejich pozdní příchody, nenaplněné sliby, nedostatek peněz a podobně. Musí akceptovat to, že si dítě své rodiče idealizuje a umět s ním o tom hovořit a vést ho k účtě jak k biologickým rodičům tak k těm náhradním.

Idealizace biologických rodičů napomáhá také tomu, že obvykle v období dospívání mohou děti zatoužit po návratu do původní rodiny. Podle Zezulové (2012, s. 124-126) se toto přání vyskytuje zejména u dětí, které nemají se svou biologickou rodinou pravidelný kontakt. Často se za tímto požadavkem dětí však skrývá pouze touha poznat své biologické rodiče, říci jim, jak se mají, čeho se jim podařilo dosáhnout a že je vše v pořádku. Zezulová dále zdůrazňuje, aby i v případě, že se dítě rozhodne náhradní rodinu opustit a vrátit se do biologické, ponechali náhradní rodiče dítěti šanci se vrátit, být s dítětem pokud možno v nenuceném kontaktu a podporovat ho v aktivitách, které dělalo před odchodem z nové rodiny.

Biologická rodina však nejsou jen rodiče dítěte, ale i jeho sourozenci. Podle Koluchové (Matejček 2002, s. 116-119) má sourozence téměř každé pěstounské dítě. Pokud se matka není schopna postarat ani o jednoho ze sourozenců, je zde snaha sociálních pracovníků, aby byli všichni sourozenci umístěni do jednoho ústavního zařízení, popřípadě do jedné rodiny. U vícečetných sourozeneckých skupin představuje pěstounská péče

většinou jedinou šanci, jak získat pro všechny náhradní rodinu. Sourozenecké skupiny lépe zvládají adaptaci v novém prostředí, na druhou stranu v těchto případech reálně hrozí, že se sourozenci pevně semknou proti pěstounům a mají tendenci vše řešit pouze spolu a ostatním se uzavírat. I tak se musí náhradní rodina co nejvíce snažit o integraci celé skupiny do rodiny a jejich postupné uvolňování striktních hranic skupiny. Ne zcela ojediněle se stává, že si sourozenecké skupiny umístěné do ústavní výchovy vzájemně slíbí, že ať se stane cokoliv, nikdo z nich neodejde do náhradní rodiny, zůstanou navždy spolu a až budou dospělí, tak spolu budou všichni žít. Tyto představy zejména u nejmladších jedinců skupiny způsobují, že zbytečně přichází o možnost vyrůstat v rodině, starší sourozenci se jim smějí, že jsou slaboši, podléhají manipulaci vychovatelů a pěstounů a podobně. Bohužel, ve většině případů jsou tyto představy o společném životě všech sourozenců nereálné. Častým jevem je také to, že jsou sourozenci rozdělení, respektive, že starší sourozenci zůstávají v biologické rodině, protože vzhledem k jejich věku již nejsou ohroženi tak, jako mladší děti, které jsou umístěni právě třeba do pěstounské rodiny. Samozřejmě, pokud si na sebe sourozenci pamatují a vzájemně si přejí se stýkat, je vhodné tento vztah podporovat.

Profesor Matějček také upozornil na to, že důležitou roli v utváření identity dítěte hraje i jeho pojmenování. Zejména u rozvedených rodin či právě pěstounských rodin často dochází k tomu, že každý člen takové rodiny má jiné příjmení. Uvědomění si této zvláštnosti většinou přichází ve chvíli, kdy dítě více proniká do kolektivu, například vstupem do mateřské školy a zjišťuje, že každý má nějaké příjmení, které ho zařazuje do rodiny, kde se všichni jmenují stejně. Se vstupem do školy se tyto situace opakují častěji a Matějček tyto okamžiky v pěstounských rodinách pojmenoval jako tak zvané „chvilky pravdy“. V těchto situacích často dochází k vysvětlování situace dítěti – tedy proč se jmenuje jinak, než zbytek rodiny, proč vypadá jinak, než ostatní a podobně (Matějček 1997, s. 14-15).

Praktická doporučení, jak budovat identitu dítěte v náhradní rodinné péči, shrnuje Klimeš (2008, s. 19-28) následovně:

- Nelze pasivně očekávat, že zdravá identita jedince vznikne sama, je nutné pracovat na ní aktivně.
- Ve stádiu adolescence je dítě schopno o své identitě otevřeně mluvit a chápat i abstraktní úvahy.

- Je nezbytné, aby pěstouni seznamovali děti jiných etnik s jejich vlastní kulturou tak, aby na ní mohly být hrdí.
- Je užitečné v průběhu života dítěte zaznamenávat jeho pokroky a vývoj.

3.5 Péče o pěstounské rodiny

Irena Sobotková (2003, s. 117-118) zkoumala v letech 1999-2002 odolnost pěstounských rodin. Výsledky tohoto výzkumu měly posloužit zejména profesionálům, kteří s pěstounskými rodinami pracují, k lepší orientaci v zátěžových situacích těchto rodin. Pěstounské rodiny mimo běžné konflikty přítomné v každé domácnosti musí často čelit zátěžovým situacím týkajících se přijatých dětí a jejich specifík. Sobotková z výzkumu psychologických profilů pěstounských rodin a jejich strategií zvládnutí zátěže vyvozuje pro praxi psychologů a profesionálů pracujících s těmito rodinami následující závěry:

- a) Je třeba poznávat další diagnostické metody zaměřené na zkoumání rodinné resilience⁷.
- b) V podpůrných službách pro pěstounské rodiny by se měl více uplatňovat přístup orientovaný na rodinu. Autorka vyzdvihuje nezbytnost dostatečných teoretických znalostí pracovníků v těchto službách o rodinném procesu, systému náhradní rodinné péče, specifících jednotlivých typů a vývoji dětí.
- c) Práce s rodinami by měla být partnerskou spoluprací.
- d) Důraz klade také na etickou úroveň práce s rodinami.
- e) Pro účinnou práci odborných pracovníků je nezbytná důkladná znalost konkrétních rodin v různých přirozených situacích (nejen na úřadě, ale i v domácím prostředí, pobytové akci a podobně)
- f) Je nutné posilovat spolupráci mezi státními a nestátními organizacemi zabývajícími se pěstounskými rodinami, aby nedocházelo k poškozování pěstounů tam, kde spolupráce nefunguje dobře.
- g) Výsledky výzkumu by se měly stát podpůrným materiálem pro přípravu budoucích pěstounů.

---

⁷ Psychologický slovník (Hartl, Hartlová 2009, s. 507) definuje resilienci jako souhrn činitelů pomáhajících člověku přežít v nepříznivých podmínkách, stresu, osamocení, dysfunkční rodině a podobně. Synonymem resilience je nezdolnost, houževnatost či odolnost.

4. Vzdělávání pěstounů v praxi

Přípravu budoucích osvojitelů či pěstounů má podle §11 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů zajišťovat krajský úřad. Kromě odborné přípravy, která činí minimálně 48 hodin pro žadatele o osvojení nebo pěstounskou péči a minimálně 72 hodin pro žadatele o zařazení do evidence osob, tedy pěstouny na přechodnou dobu. Dále by měl krajský úřad zajistit také poradenskou pomoc žadatelům zejména v otázkách výchovy a přiměřenou přípravu dětí žijících v rodině pěstounů či osvojitelů vzhledem k jejich věku a rozumové vyspělosti.

§47a téhož zákona ukládá také osobám pečujícím (dlouhodobým pěstounům) a osobám v evidenci (pěstounům na přechodnou dobu) povinnost zvyšovat si své znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu dvacet čtyři hodin během dvanácti po sobě jdoucích kalendářních měsíců.

Jak vnímají adoptivní a pěstounské rodiny pomoc odborníků shrnuje Jarmila Koluchová (2002, s. 47-50). Zatímco adoptivním rodičům je další odborná pomoc po převzetí dítěte do péče sice nabízena, ale nikoliv uložena jako povinná, u pěstounů je situace jiná. Pěstounské rodiny vědí, že po celou dobu jejich péče o svěřené dítě budou sledováni sociální pracovníci z oddělení OSPOD, pracovníci organizace, se kterou mají podepsanou dohodu o výkonu pěstounské péče, jim svěřené dítě bude sledováno i učiteli ve škole, kteří budou o jeho školní situaci pravidelně informovat výše uvedené pracovnice a také mají ze zákona uloženu povinnost dalšího vzdělávání. Koluchová uvádí, že ochota pěstounů přijmout péči dalších odborníků a být s nimi v kontaktu záleží ve velké míře na tom, jaký vztah se jim při prvních setkáních povede vzájemně navázat, což se částečně potvrdilo i v mé výzkumné sondě. Pěstouni z přípravných kurzů vědí, že spolupráce s odborníky, například psychologem, speciálním pedagogem, dětským lékařem, sociální pracovníci a podobně, může být velmi přínosná, nicméně z důvodu nesympatií a nedůvěry vytvořených při prvních setkáních udržují jen povinný kontakt s příslušnou sociální pracovníci a pomoc ostatních odborníků nevyužívají. Z různých konferencí a setkání odborníků s pěstouny tak vyplývá, že ti, kteří mají dítě svěřeno, se bez pomoci neobejdou. Měli by tedy mít jistotu, že všichni, se kterými udržují kontakt, rozumí své práci a opravdu se snaží rodinám pomoci, ne jim problémy přidělovat. Prvním předpokladem úspěchu je tedy naprosto nezbytné vytvoření vzájemné důvěry a to co možná nejdříve (ideálně ještě v rámci přípravných kurzů, na kterých se budoucí pěstouni s odborníky setkávají). Možná bariéra vzniká podle autorky například i tím, že pěstouni bývají velmi často vyzýváni,

aby se s odborníky spojili ve chvíli, kdy mají problém. Slovo problém může vyvolávat dojem, že jde o něco velmi nežádoucího a způsobeného nekompetentností pěstounů, což může být jedním z důvodů, proč ke spolupráci nedojde. Pěstouni dostanou strach, že vše zavinili svou péčí a budou se pokoušet řešit situaci po svém tak, aby na sebe zbytečně nepoutali pozornost. Právě zde hraje důvěra v odborníky velkou roli, aby rodiny neměli pocit hanby, když se přijdou poradit.

Jarmila Koluchová popisuje tuto problematiku z pohledu odborníka, který se věnuje tématu pěstounství velmi dlouho. Nabízí se zde srovnání s pohledem pěstounky, Dagmar Zezulové, která se ve své knize k péči o pěstouny také vyjadřuje (2012, s. 148-152). Ta upozorňuje na fakt, že pokud se manželé rozhodnou stát pěstouny a přijmout dítě do své péče, pravděpodobně se minimálně jeden z nich vzdá své kariéry ve prospěch péče o dítě a určí si tak celkem jasný program na další roky svého života. Zezulová uvádí, že při přijetí dítěte do pěstounské péče je třeba počítat a náležitě se připravit na nekonečné administrativní úkony a řešení situací, nad kterými pravděpodobně s vlastním dítětem nikdy nebylo třeba ani uvažovat. V tento moment očekávají pěstouni plnou podporu odborníků, kteří je povedou a které mají kolem sebe k dispozici a mohou se s nimi operativně radit o všem, co je potká. Očekávají pravidelný dohled a široké spektrum nabízených metod, jak s přijatým dítětem v konkrétní situaci jednat. Bohužel, mnohdy veškerá péče úředníků a odborníků končí právě přijetím dítěte do rodiny. Zezulová se však s Koluchovou shoduje na tom, že každá pěstounská rodina má „svou“ sociální pracovníci, se kterou se schází minimálně jednou za šest měsíců. Je naprosto nezbytné s ní hned od začátku navázat co možná nejdůvěrnější vztah, aby byla spolupráce efektivní a přínosná pro obě strany. Dále autorka zmiňuje, že i když je vztah se sociální pracovníci solidní, jejím zájmem je vždy především svěřené dítě. Potřeby samotných pěstounů jsou velmi často odsouvány a jejich uspokojování leží z větší části na pracovnících neziskových organizací, kteří jsou mnohdy podle autorky sami zahlceni tak, že zde není prostor pro vytvoření příznivého a důvěrného prostředí. To je důvodem, proč se čím dál častěji stává, že jsou pěstouni vyčerpaní a nezvládnou péči o svěřené dítě tak, jak by měli.

4.1 Metodické doporučení MPSV k odbornému posuzování žadatelů o NRP

Jak ukazuje závěrečná zpráva Analýzy náhradní rodinné péče v České republice z roku 2013, každý kraj řeší odborné posuzování žadatelů, tedy jejich přípravu na přijetí dítěte do péče, jinak. Tento materiál dále poukazuje na to, že v každém kraji realizuje přípravné kurzy jiná organizace, ve větších krajích dokonce více organizací, z nichž každá přistupuje k přípravným kurzům trochu jinak. Jednotlivé organizace pracují podle vlastních metodik a poskytují vzdělání vlastní formou kurzů (Institut projektového řízení a.s. 2013).

Aby bylo možné zaručit určitý standard přípravných kurzů, vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí Metodické doporučení č.7/2009 k odbornému posuzování žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče.

Tento doporučený metodický rámec shrnuje nejpodstatnější části a principy odborného posuzování žadatelů o náhradní rodinnou péči. Účelem příprav žadatelů je získání a utvoření představ o tom, jakým způsobem je náhradní rodinná péče v České republice realizována a také získání potřebných znalostí a dovedností, které jsou nezbytné pro výchovu a péči o přijaté dítě.

Odborné přípravy mají tedy svůj cíl, své pojetí a své principy, které jsou součástí všech fází vzdělávání a příprav žadatelů. Mezi cíle patří:

1. Poskytnutí dostatečného množství odborných a specifických informací pro oblast náhradní rodinné péče
2. Poskytování informací vhodnou formou, která bude žadatelům přístupná
3. Pomoc žadatelům s utvářením představy o jejich rodině v kontextu přijetí „nového“ dítěte
4. Získání dostatečných a kvalifikovaných informací o žadatelích a jejich vlastnostech, chování a prožívání.
5. Vyhodnocení osobnostních kvalit žadatelů ve vztahu k přijetímu dítěti

Uvedené principy příprav slouží k zajištění určité kvality kurzů. Jedná se například o:

1. Vedení kurzů týmem odborníků, kteří mají v oblasti náhradní rodinné péče bohaté zkušenosti

2. Účast sociálního pracovníka na odborném posuzování žadatelů, jelikož je to právě on, kdo by měl nakonec jejich vhodnost či nevhodnost spolu s dalšími odborníky posoudit
3. Účast psychologa, který by se měl na posuzování podílet zejména prostřednictvím odborného psychologického vyšetření, jehož výsledky jsou v celkovém posuzování velmi zásadní
4. Zapojení do přípravy i širší rodiny žadatelů, například vlastních dětí či prarodičů
5. Realizaci příprav především skupinovou formou s možností individuálních konzultací
6. Zprostředkování kontaktů a předávání zkušeností od stávajících náhradních rodičů
7. Možnost žadatelů se kdykoliv vyjádřit k průběhu příprav a zároveň zajištění zpětné vazby k připomínkám či poznámkám žadatelů
8. Maximální počet účastníků jednoho kurzu, který by neměl přesáhnout dvacet osob.

Odborné posuzování zahrnuje celý proces od podání žádosti žadatelů až do jejich zařazení do evidence. Každému žadateli je přidělena na obecním úřadě složka, do které jsou v průběhu příprav doplňovány například informace o situaci v rodině žadatele, jeho podmínkách bydlení, referencí od zaměstnavatele či lékařské zprávy.

Celý proces přípravy by měl obsahovat následující základní fáze:

1. Úvodní setkání

Úvodní setkání by mělo trvat nejméně osm až deset hodin a mělo by být rozděleno buď do dvou jednotlivých dní, nebo může být realizováno formou víkendového pobytu. V této fázi by se žadatelé měli dozvědět, jaké jsou cíle přípravy, její struktura a měli by mít dostatek času se vzájemně seznámit a poznat i své školitele. V druhé části by měla zaznívat témata forem náhradní rodinné péče a jejích právních aspektů. Žadatelé by se měli dozvědět o aktuální situaci náhradní rodinné péče v kraji, jaká jsou specifika péče o přijaté dítě a základy psychologie dítěte v náhradní rodinné péči. Nemalá část by měla být věnována diskusi účastníků, kde zazní jejich očekávání, motivace ale i obavy.

2. Psychologické vyšetření

První psychologické vyšetření v rámci přípravy by mělo být zaměřeno na vyřazení žadatelů se zjevnými psychopatologickými projevy, které jsou neslučitelné s výkonem náhradní rodinné péče. Po zjištění těchto zásadních kontraindikací tito žadatelé již nepokračují v dalších fázích přípravy. Výstupem prvního psychologického vyšetření by tedy kromě nedoporučení v případě již zmíněné psychopatologie mělo být doporučení k pokračování v přípravě či doporučení s podmínkou. To nastává v případě, že z psychologického vyšetření vyplývá, že by se žadatel měl více nebo individuálně věnovat jednomu z témat.

3. Klíčová témata

Zde by bylo podle metodiky MPSV vhodné, aby probíhala zvláště příprava žadatelů o osvojení a žadatelů o pěstounskou péči. Klíčová témata by měla být probírána například na vícedenních setkáních, na kterých se předpokládá větší pravděpodobnost navázání vzájemných kontaktů mezi žadateli i jejich celkové aktivnější přístup, na rozdíl od sérií jednodenních přednášek. Témata mají být probírána jak na úrovni sociální, tak na psychologické i zdravotnické. Dále je vhodné, aby se vícedenních kurzů účastnil i psycholog, který zde může využít pozorování žadatelů v různých situacích a doplnit si tak základní informace, které již měl možnost získat.

Mezi klíčová témata patří:

- charakteristika dětí svěřených do náhradní rodinné péče a specifika péče o ně
- charakteristika dětí se speciálními potřebami
- závislost, onemocnění či sociální vyloučení biologické rodiny dítěte
- sociálně-právní témata, zprostředkování náhradní rodinné péče, soudní jednání
- vývojová psychologie a téma identity dítěte
- prožívání dětí, psychická deprivace a její následky
- význam udržení kontaktů s biologickou rodinou dítěte
- krizové situace a jejich řešení
- vlastní rodina žadatelů (dětí, prarodiče)
- etnicky odlišné děti
- péče o skupiny sourozenců

- následná spolupráce a možnost vyhledání odborné pomoci

4. Uzavření

Uzavření obnáší závěrečnou psychologickou konzultaci, na které žadatelé shrnují průběh příprav. Psycholog vyhodnocuje připravenost žadatelů a píše závěrečnou zprávu, která obsahuje stanovisko, zda žadatel vyhovuje či nevyhovuje zařazení do evidence.

Výstupem z přípravy je závěrečná zpráva sestavená pracovníkem organizace, která přípravu realizovala. Zpráva obsahuje informace o průběhu příprav žadatelů a o psychologických konzultacích.

Specifické jsou přípravy žadatelů o pěstounskou péči na přechodnou dobu. Jejich kurzy trvají celkově sedmdesát hodin, je tedy třeba k základnímu kurzu, v celkovém rozsahu čtyřicet osm hodin, absolvovat ještě nastavbové kurzy. Ty by měly být zaměřeny na specifika pěstounské péče na přechodnou dobu, kontakt a komunikaci s biologickou rodinou, psychologickou přípravu na adaptaci příchodů a odchodů dětí do rodiny a z rodiny, zátěžové situace a strategie jejich řešení a také schopnost vyhledat a přijmout odbornou pomoc. Tyto kurzy by měly probíhat v menších skupinách (asi do deseti osob). Také je zde nezbytné do přípravy zapojit i další osoby sdílející domácnost se žadateli (tedy především děti, prarodiče a podobně).

4.2 Organizace zabývající se kurzy pro náhradní rodiče v Praze

Aby má práce získala praktický rozměr, rozhodla jsem se oslovit pět organizací z Prahy a Středočeského kraje, které podle dostupných informací pořádají kurzy pro náhradní rodiče. Na mou žádost o spolupráci odpověděly organizace pouze dvě a kladnou odezvu jsem dostala jen od Rodinného centra Zdeňka Matějčka při Dětském centru Paprsek. Při bližším prozkoumávání internetových zdrojů a databází knihoven jsem získala také metodiku k přípravným kurzům Střediska náhradní rodinné péče, a tak se v praktické části práce věnuji zejména těmto dvěma organizacím.

Rodinné centrum Zdeňka Matějčka je jedním ze středisek Dětského centra Paprsek. Věnuje se celkové organizaci kurzů pro žadatele o náhradní rodinnou péči. Velmi úzce spolupracuje s Magistrátem hlavního města Prahy a Dětským centrem s komplexní péčí a podpůrnou rodinnou terapií. Tým odborníků rodinného centra také poskytuje ambulantní

služby rodinám, které čekají na přijetí dítěte nebo už dítě ve své péči mají. Více se budu rodinnému centru věnovat v kapitolách věnovaných výzkumné části práce.⁸

Cílem Střediska náhradní rodinné péče, o. s. je, aby náhradní rodinná výchova převládala nad ústavní. Zabývá se především poradenskou pomocí náhradním rodinám, jejich přípravou, osvětovou, vzdělávací, výzkumnou a publikační činností a snahou o změnu a rozvoj systému náhradní rodinné péče v České republice. Služby Střediska jsou určeny zejména zájemcům o některou z forem náhradní rodinné péče.⁹

4.3 Analýza metodiky Střediska náhradní rodinné péče, o. s.

Středisko náhradní rodinné péče, o. s. vychází ve své metodice „Přípravy pro budoucí náhradní rodiče“ z doporučené metodiky Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Již úvod metodiky však reflektuje, že metodická doporučení MPSV se v praxi jeví jako nedostatečná. Středisko náhradní rodinné péče, o. s. si kladlo za cíl vytvořit takovou metodiku, která bude počítat s pokračováním vzdělávání budoucích náhradních rodičů po zařazení žadatelů do evidence i po převzetí dítěte do péče.

Přípravné kurzy Střediska náhradní rodinné péče, o. s. se řídí následujícími principy:

- Kvalitní příprava je nejlepší prevencí selhání náhradních rodin.
- Každý žadatel potřebuje individuální přístup vzhledem k jeho životní situaci a znalostem problematiky.
- Pro důkladné zvažování žadatelů konkrétních forem náhradní rodinné péče je důležité mít možnost vzájemné konfrontace jak s dalšími žadateli, tak s lidmi, kteří již některou z forem náhradní rodinné péče vykonávají.
- Příprava žadatelů je dlouhodobý vzdělávací proces.
- Nároky na výkon pěstounské péče na přechodnou dobu jsou natolik specifické, že příprava žadatelů o tuto formu náhradní rodinné péče by měla být zevrubnější.

---

⁸ Náhradní rodinná péče [online]. 2009 [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: <http://www.dcpaprsek.org/rodinne-centrum/nabidky-sluzeb/nahradni-rodinna-pece>

⁹ Filosofie Střediska NRP [online]. 2013 [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/filosofie_strediska_nrp

Kurzy využívají propojení individuální a skupinové práce s rodinami. Zatímco individuální jsou zpravidla úvodní a závěrečné pohovory a práce s rodinou zaměřená na jejich konkrétní potřeby a očekávání, skupinově probíhá teoretická a sebezkušenostní část příprav. Díky kombinaci obou přístupů mají žadatelé větší příležitost porovnávat vlastní názory s ostatními a současně řešit soukromá a citlivá témata individuálně. I pro školitele se díky této kombinaci otevírá více možností, jak poznat osobnosti žadatelů, jejich pravé motivace, schopnosti a dovednosti.

Lektory kurzů jsou zkušení odborníci, například psychologové, sociální pracovníci, terapeuti a speciální pedagogové. Důležité jsou jejich profesní zkušenosti z oblasti náhradní rodinné péče a práce s dětmi vyrůstajícími mimo svou původní rodinu. V rámci přípravných kurzů by měli účastníci mít také možnost se setkat s někým, kdo také kurzy prošel a nyní již má v péči svěřené dítě či děti. Samozřejmostí je pravidelná supervize lektorů v průběhu celého kurzu. Na závěr je dobré vyhodnotit efektivitu kurzu a spokojenost účastníků s programem, formou i týmem odborníků.

Příprava na náhradní rodičovství by měla probíhat ve třech vzájemně na sebe navazujících stupních

1) Základní přípravný kurz

Základní kurz by měl podle metodiky probíhat formou několika celodenních setkání, ideálně víkendových, v celkové časové dotaci šedesát pět až osmdesát hodin. Maximální počet účastníků je dvacet.

Cíli této části vzdělávání je informovat žadatele o systému náhradní rodinné péče v ČR a na celou oblast se podívat z hlediska právního, sociálního a psychologického. Dalšími tématy jsou identita přijatého dítěte a jeho historie, pocity a projevy dětí ohrožených nebo přijetí identity náhradního rodiče. Zásadní je v této fázi také navazování vzájemných vztahů a získávání důvěry mezi účastníky a zejména mezi žadateli a odborníky.

Základní kurz je zahájen individuálním pohovorem, během kterého by příslušná sociální pracovnice měla získat o žadatelích co nejvíce informací týkajících se jejich současné situace, minulosti, vztahů, společenského života nebo dětí, které již v rodině vyskytují. Dále by měli společně mluvit o motivaci žadatelů k výkonu náhradní rodinné péče, jejich očekáváním od přípravného kurzu, co očekávají od přijatého dítěte, jak si myslí, že se jejich život změní a celkově o tom, jaké jsou jejich budoucí plány.

Individuální blok je v následující části základního kurzu vystřídán za skupinový. V jeho úvodu je třeba vytvořit bezpečné prostředí pro všechny účastníky, zahrnující tvorbu pravidel pro skupinovou práci, zejména poučení o vzájemné mlčenlivosti.

Následující série přednášek je rozčleněna do tří tematických bloků:

- Sociálně-právní aspekty náhradní rodinné péče, kde je stěžejní zejména seznámení se s platnou legislativou, proces zprostředkování náhradní rodinné péče z hlediska kompetencí jednotlivých úřadů a institucí, systém sociálního zabezpečení a možnosti dalšího doprovázení rodin v systému služeb.

- Psychologické a zdravotní aspekty v oblasti náhradní rodinné péče zaměřené na základní psychické potřeby dítěte, genetiku, projevy psychické deprivace, poruchy citových vazeb, přípravu rodiny na příchod dítěte a podobně. Dále je zde prostor také pro otevření témat týkajících se etnika dítěte, dětí s postižením nebo práce s biologickou rodinou dítěte. S žadateli je třeba se otevřeně bavit i o tom, že je velmi pravděpodobné, že i přes důkladné proškolení se v některém období dítěte budou nuceni obrátit na odbornou pomoc.

- Poslední tematický blok je věnován problematice rodiny jako takové s ohledem na biologickou rodinu dítěte. Zahrnuje diskuse o tom, jakým způsobem ovlivní příchod nového dítěte jednotlivé členy stávající rodiny, jaká mohou být úskalí náhradní rodinné péče, jak dlouho trvá adaptace nově příchodícího dítěte a podobně. V této fázi by se žadatelé měli také setkat s hostem z praxe, který jim může zprostředkovat osobní zkušenosti s výchovou přijatého dítěte.

Na tuto sérii přednášek a setkání s hostem navazuje podle metodiky sebezkušenostní část příprav směřující k posilování vlastních rodičovských kompetencí. Tento program je zaměřen také na podporu kreativity myšlení a odpoutání se od konceptu jediného správného postupu ve výchově dětí mnohdy žadateli vyčteného z odborných knih.

Tímto končí společná příprava žadatelů o všechny formy náhradní rodinné péče a následující doplňkové přednášky jsou již tematicky specifikovány

pro jednotlivé formy. Pro žadatele o pěstounskou péči jsou aktuální přednášky z oblasti práv a povinností pěstounů, komunikace a kontakt s biologickou rodinou, spolupráce se školou a dalšími institucemi a podobně.

V závěru probíhá opět individuální osobní schůzka žadatelů a sociální pracovníce, na které společně hodnotí proces přípravy, ujasňují si konkrétní představy o přijatém dítěti a zhodnocují celkovou připravenost žadatelů. Sociální pracovníce nakonec ve spolupráci s lektory a odborníky z přípravného kurzu vypracuje závěrečnou zprávu obsahující jak pohled jednotlivých odborníků a pozitiva v rámci spolupráce, tak možná rizika ze stran žadatelů, na které by bylo dobré se v další fázi příprav zaměřit. Se závěrečnou zprávou jsou žadatelé podrobně seznámeni a mají také možnost se k ní vyjádřit. Zpráva je i s dodatky od žadatelů odeslána krajskému úřadu.

2) Nástavbový přípravný kurz

Cílovou skupinou nástavbového kurzu jsou žadatelé o pěstounskou péči na přechodnou dobu. Celková doba trvání je třicet až čtyřicet hodin, které by měly být realizovány v ideálním případě formou víkendového setkání v maximálním počtu čtrnácti účastníků. Cílem nástavby je připravit budoucí pěstouny na přechodnou dobu na přijetí dítěte a jeho rodiny a zároveň také na loučení a předání dítěte dál.

Po úvodním setkání se skupinou, které je velmi obdobné úvodnímu setkání v základním kurzu, jsou účastníci nástavby vzděláváni ve specifických tématech vážících se k problematice pěstounské péče na přechodnou dobu. Školní neprobíhá pouze formou přednášek ale zejména prostřednictvím řešení modelových situací, představování kazuistik, hraním rolí, skupinovou prací, individuálním poradenstvím a podobně.

Mezi okruhy nástavbových témat patří například: emoce a jejich zvládnání, sebepoznání, motivace, stanovování hranic a jejich význam ve výchově, manipulace, identita, příprava na přechodnost péče, práce se změnami prostředí všech zúčastněných, spolupráce s institucemi a další. Pěstouny na přechodnou dobu je třeba připravit zejména na to, že mnohdy pravděpodobně ani neuvidí výsledky své práce, protože se o svěřené dítě budou starat jen dočasně. Děti, které k nim budou přicházet, často zažily různá traumata, na která pěstouni pouze se svou zkušeností nevystačí. Je tedy nutné, aby poznali sami sebe,

své reakce a pocity, které v určitých situacích přicházejí. Zároveň se také musí naučit nebát se vyhledávat odbornou pomoc ať už pro sebe v případě, že mají pocit akutního nezvládnutí situace nebo i pro svěřené dítě, kterému nelze pomoci jinak, než odborně.

Také v závěru nástavbového kurzu je sepsána zpráva na základě poznatků a postřehů z kurzu. Zprávu zpravidla píše psycholog, který byl po celou dobu kurzu přítomen. Ten také seznámí s jejím zněním žadatele a posléze ji odešle na krajský úřad. V kompetenci psychologa je také doporučit žadatelům další odborné vyšetření (zejména psychologické), pokud se z jeho strany objeví jakékoliv pochybnosti o žadatelích.

3) Nabídka dalšího vzdělávání

Posledním stupněm přípravy budoucích náhradních rodičů jsou různé formy dalšího vzdělávání, které mají různé funkce:

- žadatelé si průběžným vzděláváním v této oblasti mohou krátit čekání na svěřené dítě do péče
- průběžně si osvěžují a aktualizují své znalosti
- získávají nové informace zaměřené zejména na legislativní změny
- mohou se setkávat s rodinami, které jsou v podobné situaci, popřípadě s rodinami, které již dítě v péči mají, od kterých mohou čerpat jejich zkušenosti
- jsou v kontaktu s odborníky, které znají a kteří jim mohou v různých situacích pomoci a podpořit je

V závěru metodiky autoři uvádějí, že absolvováním přípravných kurzů by však neměla končit pozornost a podpora rodinám, které se rozhodly přijmout dítě do své péče (Vávrová 2012).

4.4 Analýza programu pro náhradní rodiče RC Zdeňka Matějčka

Také Rodinná centrum Zdeňka Matějčka, které zastřešuje a koordinuje kurzy pro budoucí náhradní rodiče, rozdělilo jejich přípravu do několika fází. Jednotlivé fáze se od sebe liší místem konání a tím, kdo za ně zodpovídá. Zahájení kurzů předchází individuální rozhovor s klíčovou sociální pracovnící. Ta se seznámí s rodinnou anamnézou

žadatelů, aktuálním bydlištěm a zaměstnáním žadatelů a stane se jejich průvodcem příprav na přijetí dítěte.

RC Zdeňka Matějčka pořádá kurzy pro žadatele o dlouhodobou pěstounskou péči v celkové délce trvání 48 hodin a pro žadatele o pěstounskou péči na přechodnou dobu v celkové délce trvání 72 hodin. Jedná se o jednodenní série přednášek, víkendové pobyty neorganizuje. Jelikož RC Zdeňka Matějčka organizuje kurzy několikrát do roka. Často se stává, že na speciální přednášky (zejména rozšířené přípravné kurzy pro pěstouny na přechodnou dobu) dojíždí žadatelé z celé České republiky, aby svou přípravu urychlili a nemuseli čekat, až budou speciální kurzy vypsány v jejich kraji.

1. Kurzy Magistrátu hlavního města Prahy

V této fázi se žadatelé dozvídají od sociální pracovnice magistrátu zejména právní a sociální aspekty náhradní rodinné péče. Jaké jsou její typy, aktuální legislativní rámec, jaká jsou rizika přijetí dítěte do péče. Dále se věnují popisu rodin a specifík dětí, které jsou vhodné pro umístění do náhradní rodinné péče a způsobům, jak pracovat s jejich biologickou rodinou. Žadatelé mají k dispozici také různé kazuistiky, které následně probírají formou diskusí.

Sociální pracovnice magistrátu přednáší žadatelům o dlouhodobou pěstounskou péči a pěstounskou péči na přechodnou dobu i později v rámci odborných přednášek zaměřených zejména na právní aspekty a finanční zabezpečení pěstounů.

2. Kurzy Dětského centra s komplexní péčí a podpůrnou rodinnou terapií

DC při fakultní Thomayerově nemocnici v Praze poskytuje mimo jiné také ambulantní služby těhotným ženám, biologickým rodičům dětí, které byly do DC umístěny i žadatelům o některou z forem náhradní rodinné péče. Ti mají možnost v rámci přípravných kurzů požádat o prohlídku DC a seznámit se s kazuistikami umístěných dětí.

Kurzy probíhající v rámci DC jsou zaměřeny zejména na psychologické a emoční aspekty náhradní rodinné péče a specifika přijatých dětí z pediatrického hlediska. V závěru každé fáze přednášek je možnost diskuse nad tématy, které žadatele zaujaly či se o nich potřebují dozvědět více podrobností. Přednášky jsou tematicky rozděleny na:

- **Úvodní setkání**
Zde se žadatelé seznámí s principy fungování náhradní rodinné péče v historii a jejími hlavními cíly. Dále jsou probírána specifika dětí vhodných k zařazení do náhradní rodinné péče. Společně s odborníky z DC se věnují motivacím k přijetí dítěte, sebereflexím a různým příkladům úspěšného i neúspěšného přijetí dítěte.
- **Profil dětí vhodných k zařazení do náhradní rodinné péče**
V této části jsou probírány rodinné, osobní a sociální anamnézy dětí s ohledem na potenciální rizika z nich plynoucí. Lékaři a sociální pracovníci žadatele seznamují se základy nejčastějších diagnóz umístěných dětí, jejich genetickým zatížením a provázejícími symptomy.
- **Závislosti u dospělých a dětí**
Tyto přednášky začínají celkovým zhodnocením aktuální situace v ČR z hlediska užívání alkoholu a dalších návykových látek. Lékaři vysvětlují žadatelům, co se děje v těle dítěte v případě, že jeho matka v těhotenství užívá návykové látky s důrazem na následky zneužívání alkoholu a drog, které jsou nejčastější. Dále jsou žadatelé seznámeni se specifiky a riziky dětí drogově závislých rodičů. Věnují se principům prevence v rodině, možnostem vlivu výchovy a rodičovských postojů na dítě. V neposlední řadě jsou seznámeni s institucemi, které pomáhají lidem se závislostí, jejich pravidly spolupráce ale i limity.
- **Psychomotorický vývoj**
Zde mají žadatelé možnost se seznámit s různými periodizacemi vývoje dítěte do šesti let a zejména pak specifiky vývoje u dětí vyrůstajících v prostředí ústavu. Také jsou poučeni o možných příčinách narušení interakce mezi dítětem a pečující osobou a dostupnými možnostmi intervence terapeuta.
- **Sociální patologie dospělých**
Poslední úsek kurzů v rámci DC se týká sociálních patologií u dospělých. Tyto přednášky jsou zahrnuty zejména pro pěstouny na přechodnou dobu, jejichž častým úkolem je komunikace s biologickými rodiči přijatých dětí, kteří mohou trpět některou

z forem osobnostní patologie. Může se jednat například o hraniční poruchy osobnosti a schizoidní poruchy. Žadatelé se pomocí kazuistik seznamují s konkrétními projevy chování a učí se, co mohou od lidí s těmito poruchami očekávat v rámci vzájemné komunikace.

3. Kurzy RC Zdeňka Matějčka

Program RC je založen především na diskusi a sdílení pocitů a zážitků. Tematicky je také rozčleněn na několik částí, stěžejní je však psychické a emocionální prožívání všeho, co souvisí s procesem přijetí dítěte do náhradní rodinné péče. Jelikož je program RC zařazen až v závěru kurzu, který může celkově trvat i déle než jeden rok, některá témata se mohou opakovat. Tato témata jsou stěžejní pro přijetí dítěte (například ověřování motivace) nebo by měla být probírána z jiného úhlu pohledu. Odborné přednášky jsou rozděleny do dvou dní. Patří mezi ně:

- Blok věnovaný pěstounské péči na přechodnou dobu

Tato část přednášek je povinná pouze pro žadatele o pěstounskou péči na přechodnou dobu a je jí vyhrazen samostatný přednáškový den. Důraz je kladen zejména na problematiku odloučení dítěte od biologických rodičů, jeho příchod do pěstounské rodiny a prožívání opětovného návratu k rodičům. Využívá se metody hraní rolí, ilustrativních kazuistik a praktického nácviku výchovných postupů. Modelují se nejrůznější problémy a výchovné situace. V individuálních konzultacích jsou přizváni také další členové rodin žadatelů, zejména děti.

Podrobněji se také vrací k sociálně-právním aspektům pěstounské péče na přechodnou dobu. Řeší se financování, vliv na vztahy v rodině a sociálním okolí, nezbytná spolupráce s dalšími odborníky, hlavně při kontaktu a práci s biologickou rodinou dítěte, ale také spolupráce s institucemi a zařízeními, kam také může dítě odcházet.

- Přijetí dítěte jiného etnika

Tento bod programu probíhá zejména formou diskuse. Nejedná se pouze o dítě jiného etnika, ale také se řeší otázky náhradního rodiče jiného etnika a možného vlivu na jeho přijetí dítětem.

- **Přilnutí dítěte**
Žadatelům je nastíněn vývoj a utváření bezpečné vazby mezi matkou a dítětem. Jsou seznámeni s nejčastějšími poruchami této vazby a s jejich možnou terapií v péči o tyto děti.
- **Následky deprivace a separace dítěte**
Neschopnosti bezpečného přilnutí dítěte často předchází jeho psychická deprivace či subdeprivace¹⁰. Důvodem pro tuto neschopnost může být také přerušení již vytvořeného vztahu, tedy separace. V této části kurzů jde zejména o pochopení pojmů a naučení se zvýšené citlivosti na jejich jednotlivé projevy.
- **Poruchy psychického vývoje a terapeutická podpora**
Zde jsou účastníci proškoleni v oblasti základních vývojových odchylek dětí a přístupu k nim. Jedná se o hyperaktivitu, syndrom ADHD¹¹, specifické poruchy pozornosti, poruchy autistického spektra a tak dále.
- **Psychopatologie dospělých**
Část kurzu je věnována přednášce psychiatra dospělých, který žadatele seznámí podrobněji s nejběžnějšími psychopatologickými poruchami, které se mohou stát překážkou ve výchově dětí a v některých případech se u deprivovaných dětí objevují. Jedná se zejména o psychózy, jaký je jejich genetický předpoklad, jak na tuto poruchu reagovat, jaký je její princip a podobně.
- **Dítě s postižením**
Účastníkům je představen model vyrovnávání se rodiny s dítětem s postižením, na kterém mohou pozorovat jak možná rizika, tak podněty k osobnímu růstu ostatních členů rodiny.
- **Vývoj řeči, logopedické potíže**
Také zde získávají žadatelé stručný přehled možných komplikací při vývoji řeči a komunikačních dovedností dětí. Dozví se,

---

¹⁰ Deprivaci definuje psychologický slovník jako strádání či nedostatečné uspokojování základních potřeb. Subdeprivace je částečná deprivace, tedy uspokojení pouze některých potřeb dítěte (Hartl, Hartlová 2009, s. 107, 574).

¹¹ ADHD je v psychologickém slovníku definováno jako porucha pozornosti ve spojení s hyperaktivitou (Hartl, Hartlová 2009, s. 17).

jak pracovat na podpoře vývoje řeči a na které odborníky se v tomto ohledu obrátit.

- Poruchy vývoje a výchovy dětí

Tato přednáška by měla být prezentována odborníkem, který se formou diskuse podělí s žadateli o své zkušenosti a poznatky. Zaměřuje se především na děti, jejichž vývoj neprobíhal zcela standardně a může být v další fázi náročnější.

- Alternativní výchovné metody

Na závěr odborných přednášek jsou žadatelé seznámeni s nejrůznějšími alternativními přístupy ve výchově a specifiky nejrozšířenějších alternativních školských zařízení v České republice.

- Kurz první pomoci

4.5 Závěry Analýzy náhradní rodinné péče v ČR 2013

Institut projektového řízení, a. s. vypracoval kompletní analýzu přípravy a odborného posuzování žadatelů o náhradní rodinnou péči v jednotlivých krajích České republiky. Cílem tohoto výzkumu bylo zachytit stav náhradní rodinné péče po uvedení v platnost legislativních změn, zejména novelizace zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí novelou č. 401/2012 Sb. Tato analýza byla zveřejněna na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a má sloužit jako podkladový materiál pro optimalizaci řízení a financování systému péče o ohrožené rodiny a děti.

Zde je stručný přehled zásadních výsledků analýzy:

- a) V devíti krajích ČR realizují přípravy budoucích náhradních rodičů příspěvkové organizace krajských úřadů, ve třech krajích neziskové organizace a jeden krajský úřad vykonává přípravy sám.
- b) Nelze říci, zda je vhodnější společná nebo samostatná příprava osvojitelů a pěstounů.
- c) Prostor pro individuální přípravu žadatelů je pevně metodicky zakotven pouze v devíti krajích. Zbylé kraje ji poskytují pouze při výskytu problémů nebo potřeb žadatelů.
- d) Na kurzech je nejčastěji dvanáct až dvacet osob, jejichž přítomnost je nezbytná.

- e) Pouze ve čtyřech krajích probíhá supervize pracovníků krajských úřadů.
- f) Účastníci nejvíce oceňují přátelskost a příjemnou atmosféru na kurzech. Přípravy celkově hodnotí dobře.
- g) Příprava dětí žadatelů probíhá nejčastěji individuálně nebo v rámci pobytových kurzů.
- h) Při odborném posuzování žadatelů se často vychází i z výsledků příprav, na kterých jsou často přítomní i sociální pracovníci a pracovníci krajských úřadů. Rozhodování ve většině případů probíhá týmově.
- i) V průměru trvá proces přípravy kolem jednoho roku. To je kraji vnímáno jako přiměřená doba vzhledem k požadavkům na účastníky a získání dostatečného materiálu k odbornému posuzování.
- j) Následná pomoc rodinám je nejčastěji kraji zprostředkována odkazem na pomáhající organizace.
- k) V jednotlivých krajích probíhá proces přípravy různě, avšak celkově působí sjednoceným dojmem.

Na závěr analýzy jsou dána také doporučení vyplývající ze zjištěných slabin a nedostatků procesu příprav. Mezi ně patří například posílení supervizí krajských úředníků, změna financování kurzů, metodická podpora s příklady dobré praxe, posílení kapacit pracovníků v procesu příprav nebo vytvoření systému podpory náhradních rodičů a prostoru pro individuální řešení jejich potřeb (Institut projektového řízení a.s., s. 92-96).

EMPIRICKÁ ČÁST PRÁCE

5. Výzkumná část – Rodinné centrum Zdeňka Matějčka

Výzkumnou část své diplomové práce jsem realizovala ve spolupráci s Rodinným centrem Zdeňka Matějčka. V této kapitole postupně popisuji, jaké byly cíle mého výzkumu, které metody jsem pro realizaci použila, jakým způsobem jsem získaná data zpracovala a nakonec závěry, ke kterým jsem dospěla.

Rodinné centrum Zdeňka Matějčka je jedním ze středisek Dětského centra Paprsek, které vzniklo roku 1989 primárně jako zařízení péče o děti a mládež se závažným nebo kombinovaným postižením. Postupem času se DC Paprsek rozšiřovalo o pobočky až do současného stavu, kdy poskytuje služby v rámci pěti středisek zaměřených na péči o děti a mladistvé s postižením a jednom středisku zaměřeném na náhradní rodinnou péči – Rodinné centrum Zdeňka Matějčka. Zde, podle výroční zprávy roku 2012, působil tým složený ze sociální pracovníce a psychologů. Ti spolupracovali na organizaci odborných přípravných kurzů pro žadatele o náhradní rodinnou péči a na odborném posuzování uchazečů. Dále poskytovali psychologickou podporu žadatelům o pěstounskou péči na přechodnou dobu a dětem vhodným pro tuto formu náhradní rodinné péče. Jejich další oblast zájmu spočívala v odborné péči o děti vyrůstající v dětských domovech a ostatních psychologických a sociálních intervencích. V RC Zdeňka Matějčka psychologové vytipují nejvhodnější rodiny pro dané dítě a následně po umístění dítěte také nabízejí pravidelné setkávání s odborníky a doprovázení rodiny (Výroční zpráva RC Zdeňka Matějčka, 2013).

5.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Cílem empirické části mé diplomové práce bylo zjistit efektivitu přípravných kurzů pro pěstouny z jejich subjektivního pohledu. Tedy zjistit, zda pěstouni shledávají povinný kurz, který absolvovali, pro budoucí výkon pěstounské péče či pěstounské péče na přechodnou dobu jako užitečný a efektivní. Dále jsem v rámci výzkumné sondy zjišťovala, jakým způsobem probíhal u žadatelů o některou z forem pěstounské péče výběr školící organizace a jaké spatřují nedostatky v procesu povinného vzdělávání.

Stanovila jsem si následující výzkumné otázky:

1. Jakou důležitost přisuzují žadatelé o pěstounskou péči přípravným kurzům?
2. V čem vidí efektivitu nebo naopak neefektivitu přípravných kurzů?

5.2 Etika výzkumu

Jak uvádí Pelikán ve své publikaci (1998, s. 35) každý výzkum, zahrnující práci s dalšími osobami, má své etické otázky a limity. Jelikož empirická část mé diplomové práce je založená na rozhovorech s jednotlivými budoucími pěstouny, bylo třeba tuto spolupráci z etického hlediska ošetřit tak, aby se respondenti cítili bezpečně.

S respondenty jsem se setkala v rámci posledního dne jejich odborné přípravy v RC Zdeňka Matějčka. Hned zpočátku jsem se představila a všem vysvětlila, proč budu tento den trávit společně s nimi a jaký je účel mé přítomnosti. Celé skupině, z níž poté jednotlivci dobrovolně přišli, aby se mnou rozhovor uskutečnili, jsem vysvětlila, že nahrávání rozhovorů slouží pouze k účelům mé diplomové práce. Celý rozhovor se bude odehrávat anonymně. Následné přepisy, které z nahrávek zhotovím, upravím takovým způsobem, aby nikdo z respondentů nemohl být mezi ostatními rozpoznán. To v praxi znamenalo, že jsem z nahrávek při přepisování vynechala takové pasáže, ve kterých se respondent vztahuje k místu bydliště nebo například podrobně specifikuje svou žádost o svěřeni dítěte do péče. Jelikož skupina, ve které jsem rozhovory realizovala, byla složena z většiny budoucích pěstounů na přechodnou dobu a pouze ze dvou budoucích dlouhodobých pěstounů, bylo by velmi snadné například pro vedení RC identifikovat, kdo byl daným respondentem.

Všem respondentům jsem po ukončení rozhovoru nabídla, že pokud budou mít zájem, je možné jim přepisy rozhovorů, případně celou práci poskytnout. Měla jsem s sebou připravené vizitky s kontaktem a každý, kdo by měl zájem, se na mne mohl obrátit.

Pro možnou spolupráci s RC Zdeňka Matějčka jsem na jejím začátku podepsala Prohlášení o povinnosti mlčenlivosti. Tím jsem se zavázala k ochraně osobních údajů uživatelů DC Paprsek. Originál prohlášení, převedený do elektronické podoby, tvoří Přílohu III diplomové práce. Anonymizované rozhovory jsem po předchozí domluvě poslala prostřednictvím e-mailu vedoucí NRP v DC Paprsek Mgr. Simoně Kovářové s prosbou o jakékoliv vyjádření k obsahu rozhovorů. Bohužel, odpověď Mgr. Kovářové po několika týdnech spočívala pouze v tvrzení, že s obsahem rozhovorů souhlasí. Toto

vnímám jako nevyužitý potenciál práce, jelikož vyjádření organizace, ve které byly rozhovory realizovány, bych považovala za velmi cenné.

5.3 Metodologie výzkumu a zpracování dat

Pro potřeby výzkumné sondy jsem zvolila kvalitativní výzkumný design. Ten umožňuje výzkumníkovi pochopit zkoumané situace a jejich okolnosti tak, jak je chápou respondenti výzkumu. Kvalitativní výzkum nevyžaduje práci s předem stanovenými hypotézami ani závislost na již vybudované teorii. Jde o hloubkové prozkoumání určitého jevu, o němž výzkumník přináší co možná nejvíce nových informací. Na základě těchto poznatků je možné stanovovat hypotézy či teorie, které však nelze zobecňovat. Jsou platné pouze pro výzkumný vzorek, na kterém byla získávána potřebná data (Švaříček, Šed'ová 2007, s. 17-24).

Ke sběru dat jsem použila metodu hloubkového rozhovoru. Ten slouží ke zkoumání členů určité skupiny lidí s cílem pochopit a rozumět jejich pohledu na dané téma bez limitu v podobě například nutnosti výběru jedné z položek v případě dotazníkového šetření. Před realizací rozhovorů jsem měla připravené okruhy otázek, na které jsem hledala odpovědi. Jednalo se tedy o polostrukturované rozhovory. Dříve než jsem k rozhovorům přistoupila, tak jsem se podrobně seznámila s obsahem přípravného kurzu RC Zdeňka Matějčka, abych věděla, čím konkrétně již respondenti prošli. Pokládala jsem jim otevřené otázky, které usnadňují výzkumníkovi stimulovat respondenty k přirozenému vyprávění tak, aby rozhovor připomínal obyčejnou situaci, kdy si dva lidé povídají na dané téma (Švaříček, Šed'ová 2007, s. 159-164).

Tematické kruhy otázek jsem zvolila následující:

1. Jak probíhal výběr školící organizace?
2. Které části kurzu vnímají respondenti jako přínosné?
3. S jakým očekáváním do RC Paprsek přicházeli?
4. Co jim na kurzech chybělo, čím byli zklamáni?
5. V čem spatřují užitečnost kurzů?
6. Co respondenti předpokládají, že budou ve vztahu k svěřenému dítěti a jeho výchově dělat po absolvování kurzu jinak?

Rozhovory s pěti respondenty jsem nahrávala a poté vytvořila jejich doslovné přepisy, které tvoří Přílohu I mé práce. Zpracování doslovných přepisů jsem uchopila z hlediska realistického přístupu analýzy kvalitativních dat. To znamená, že jsem považovala výpovědi respondentů za pravdivý popis jejich zkušeností. S realistickým popisem je spojeno nebezpečí, že budou výpovědi respondentů přijímány ze strany výzkumníka nekriticky. Jelikož cílem mé práce bylo zjistit subjektivní vnímání vzdělávacích kurzů žadatelů o péči o děti, myslím, že je tento přístup k analýze získaných dat vhodný (Švaříček, Šed'ová 2007, s. 207-210).

Jako techniku, kterou jsem postupovala při zpracovávání získaných dat, jsem si vybrala otevřené kódování. Otevřené kódování spočívá v postupném rozdělování získaných dat na jednotky, kterým jsou přiřazena různá jména, tedy kódy (Švaříček, Šed'ová 2007, s. 211-220). Já jsem si pro snadnější kódování a orientaci v kódech vybrala software MAXQDA 11, jehož zjednodušenou verzi lze zdarma na omezenou dobu získat na webových stránkách¹². K programu bylo možné také využít krátká instruktážní videa o jeho jednotlivých funkcích, což velmi zjednodušilo následnou práci s ním. Do tohoto programu jsem nahrála přepisy rozhovorů a přímo v textech jsem mohla kódy označovat slova, věty a někdy i celé pasáže. V průběhu práce program automaticky generoval soupis všech použitých kódů, které byly v textu odlišeny pro větší přehlednost také barevně. Celkově jsem vytvořila dvacet osm kódů, z nichž některé se v textech opakují. Dohromady jsem tedy v textech označila šedesát kódů, jejichž soupis tvoří Tabulku č. 1.

Code
Chyba v systému NRP
Problém v systému NRP
Vlastní zkušenosti, zdroje informací
Samostudium
Zkušenost blízkých
Obecné informace
Dlouhá doba trvání
Opakování informací
Nulový přínos
Absence praktických ukázek
Nepříjemná atmosféra
Bez efektu na budoucí chování
Nedostatek praktických informací
Ocenění odborného přístupu
Celkový přínos
Ocenění přítomnosti psychologek
Ocenění praktického zážitku
Ocenění praktických informací
Ocenění předání zkušeností

¹² MAXQDA: The Art of Data Analysis [online]. 2014 [cit. 2014-06-08]. Dostupné z: <http://www.maxqda.com>

Celková spokojenost
Ocenění bližšího kontaktu
Spokojenost s množstvím informací
Nemožnost výběru organizace
Požadavek magistrátu
Rozšíření přijatelných handicapů
Akceptování biologického rodiče
Nový pohled na chování dítěte
Nové myšlení

Tabulka č. 1 – Seznam použitých kódů

Po vytvoření seznamu všech použitých kódů bylo třeba začít s jejich systematickým tříděním. Kódy jsem podle tematických podobností a dalších souvislostí třídila do šesti kategorií. Přehled všech kódů, jejich kategorií a k nim přiřazovaných částí textů tak, jak jej vygeneroval program MAXQDA 11, tvoří Přílohu II mé práce.

5.4 Analýza a interpretace získaných dat

Proto, abych získala odpovědi na mé výzkumné otázky, jsem musela vytvořené kategorie kódů velmi pečlivě utřídit a poté interpretovat. V následujících odstavcích tedy představím mou vlastní interpretaci zjištěných informací, kterou budu vždy dokládat konkrétními příklady doslovných přepisů. Z textů opatřených kódy jsem sestavila následující kategorie:

1. Špatný systém NRP

Tato skupina kódů zahrnuje pasáže výpovědí respondentů, ve kterých si dotyční stěžují na systém náhradní rodinné péče v České republice a celkově způsob, jak se do něj zařadit. Jde o popisy situací, kdy za některými nedostatky nevidí respondenti pořadatele kurzu, ale chyby v legislativě. Někteří mají pocit, že v přípravě budoucích pěstounů nejde o blaho dětí, ale právě o ten proces přípravy, který je pro žadatele velmi náročný jak po organizační, tak i finanční stránce. Především ve spojení s dlouhými prodlevami a čekáním na jednotlivé fáze kurzu žadatelé postrádali celkový obraz toho, že chtějí pomáhat dětem, o něž se nemůže postarat jejich biologická rodina. „*Co mě zklamalo? No, myslím si, tady tenhle ten neohebný systém. Že to prostě trvá dlouho.*“ (Přepis 3, odstavec 18) V odpovědích se objevilo také téma samožadatelů či samožadatelek o pěstounskou péči, kteří se často cítí mezi páry diskriminovaní. Mají pocit, že i jako samostatné osoby jsou schopni a ochotni poskytnout dítěti vhodné a plnohodnotné zázemí. Žadatelé získali pocit, že pro odborníky je přednější ústavní výchova, než výchova samožadatelem.

Jako by vůbec nešlo o situaci konkrétního dítěte, ale o všeobecné principy a zásady, ve kterých má přednost kompletní pár. „*Myslím si, že pro ty děti je důležité, že mají nějakou oporu, nějaký vzor, rodinu, ač třeba není úplně kompletní, ale nemyslím si, že to tak v reálu je.*“ (Přepis 1, odstavec 12). U některých žadatelů se objevila také hluboká nedůvěra v celý systém náhradní rodinné péče z hlediska toho, zda jsou odborníci opravdu schopni posoudit pravou motivaci žadatelů. „*To asi ne, ale strašně mě překvapilo, jak se rozmohla tady ta krátkodobá nebo přechodná péče. Protože já si tedy myslím, že lidé v tom nemají jen čisté úmysly, že jim jde o to, aby byli nějak zaměstnaní, a to se mi moc nelíbí. Myslím si, že je to správně, že to dítě nejde do kojeneckého ústavu, to určitě, akorát si nejsem úplně jistá, že u těch lidí je to opravdu nezištné, že chtějí někomu pomoc.*“ (Přepis 1, odstavec 14) Do této kategorie jsem zařadila následující kódy:

- Chyba v systému NRP
- Problém v systému NRP

2. Získávání informací mimo kurz

Společným tématem kódů této skupiny bylo vzdělávání se v problematice náhradní rodinné péče i jinou cestou, než jen prostřednictvím povinného vzdělávacího kurzu. Velmi často se jednalo o studium dostupné odborné literatury. „*Něco jsem si nastudovala z odborných literatur nebo i takový ty, co píše třeba, takový ty úzký knížky... Takže v podstatě jsem projela knihkupectví a všechno, co jsem viděla o pěstounské péči, jsem si nakoupila, nastudovala, dostala jsem i nějakou literaturu v Centru NRP v Praze, takže tam nějaké psychologické aspekty...*“ (Přepis 2, odstavec 8) Někteří respondenti popisovali, že jako další zdroj informací využívali své známé, kteří mají obdobné zkušenosti nebo potřebné znalosti. „*V rodině vlastně máme dítě v adopci, takže v podstatě my jsme se docela dlouho rozhodovali nebo dlouho, my jsme si podali žádost a od té žádosti uplynuly asi tři měsíce, kdy já jsem se ptala tety přesně, jak to funguje, jak to měla, i na její osobní zkušenosti nebo i zkušenosti s organizacemi i organizační věci.*“ (Přepis 2, odstavec 8) „*Protože i na toto jsem se ptala, jak to vlastně probíhá, co se probírá na těch školeních, mám i kamarádku, která to studuje, psychologii, pedagogiku, takže je s tím obeznámena, takže ona mi*

říkala, co na těch kurzech cirka bude, co nám budou říkat.“ (Přepis 2, odstavec 12)

Do této skupiny patří kódy:

- Vlastní zkušenosti či zdroje informací
- Samostudium
- Zkušenost blízkých osob

3. Popisované nedostatky kurzu

V odpovědích na otázky, týkající se spokojenosti respondentů s kurzy a plánování využití nově získaných informací ve výchově přijatých dětí, se tázaní uchylovali také k popisům nedostatků. Nejčtenější stížnosti se týkaly délky trvání povinných kurzů, která u mnohých překročila jeden kalendářní rok. *„Protože my konkrétně jsme strašně dlouho čekali. My jsme podali žádost v červnu a na školení jsme byli listopadu.“ (Přepis 2, odstavec 4)* *„Že to prostě trvá dlouho.“ (Přepis 3, odstavec 18)* *„Asi to rychleji nejde ale je to hodně na dlouhé lokte, mě přijde, že někdy nejde vůbec o ty děti. Jim to je jedno. Mě to tak přijde.“ (Přepis 3, odstavec 20)* Nízkou efektivitu kurzů připisovali žadatelé také prezentaci příliš obecných informací nebo jejich neustálému opakování pořád dokola. *„Prakticky sedíte a pořád posloucháte to samé dokola.“ (Přepis 1, odstavec 6)* *„Mě se spíš zdá, že to pořád omíláme dokola. Že v podstatě akorát to vždycky vypráví jiní lidé, to co nám vyprávěla paní doktorka v kojeneckém ústavu, to teď vypráví paní Chudějová, něco podobného nám tady vyprávěl pan Šturma na jedné z přednášek. Je to pořád ten základ dokola a přijde mi to zbytečné. (Přepis 2, odstavec 16)* Zvláště u žadatelů, kteří jich vychovali vlastní děti, se ukázalo, že pro ně jsou kurzy nulovým přínosem a nic z toho, co se v průběhu dozvěděli, se nepromítne do jejich budoucí výchovy svěřeného dítěte. *„Já upřímně jsem se nedozvěděla skoro nic nového, co bych nevěděla.“ (Přepis 2, odstavec 8)* *„Asi ne, protože já jsem tedy měla hodně dětí, nebo mám, že kluci hodně drží spolu, takže to nám usnadnilo hodně práce. Ale my jsme byli rodina taková jako strašně o diskusi. My jsme míň řvali a více diskutovali. Opravdu jsme byli, aniž nás někdo školil nebo to, tak jsem to tak vzala, že to je přirozené hodně mluvit. Prostě u nás nebylo, že se sedlo k jídlu a nesmělo se mluvit. Naopak. Když už byly děti větší, tak jsme*

se bavili o všem u jídla a pak si šli po svém. Takže asi ne.“ (Přepis 4, odstavec 22) Nedostatky jsem označovala následujícími kódy:

- Obecné informace
- Dlouhá doba trvání
- Opakování informací
- Nulový přínos
- Absence praktických ukázek
- Nepříjemná atmosféra
- Bez efektu na budoucí chování
- Nedostatek praktických informací

4. Oceňování kurzu

Do této kategorie patří kódy označující části textů, ve kterých respondenti popisují klady kurzů. Zdůrazňují, co se jim líbilo, s čím jsou spokojeni, co považují za přínos. Velmi často vnímali žadatelé povinný vzdělávací kurz jako celkově pro ně přínosný. *„Prostě každá přednáška není ztracený čas, jo, bych to tak řekla, že vůbec. Prostě příjemné to je, všichni ti přednášející nebo ti jsou takoví bezprostřední, jako, že se člověk cítí dobře. Zapojují i ty lidi do toho, takže jako každá přednáška byla plusová.“ (Přepis 4, odstavec 14)* *„No, asi v tom, že nás to prostě uvede do té psychiky dítěte a vůbec do toho celého problému, protože to jsou některé věci, třeba konkrétně z života pěstounů, kteří to dělají hodně let, o kterých my ani nemáme představu.“ (Přepis 3, odstavec 24).* Četně opakovaným oceněním, byla chvála na přednášky v rámci Dětského centra s komplexní péčí a podpůrnou rodinnou terapií v Sulické ulici. Tuto část příprav hodnotili žadatelé jako nejprínosnější. *„Určitě, zejména v Sulické, když nám říkali o genetice a o tom, jaké to dítě může být. Já jsem na začátku si stanovila nějaká kritéria, ale vůbec mě nenapadlo, že tam mohou být ještě další nuance, které já bych třeba respektovala, ale když to tam neuvedu do toho dotazníku, tak vlastně nejsou vědomy. Tím pádem jakmile jsme tam probírali genetiku, ať už alkoholiků rodičů, jaké nemoci to dítě může mít, jestli se to dá léčit, nedá se to léčit, tak já si myslím, že pokud člověk opravdu to nestuduje, není žádný lékař, tak absolutně nemá vůbec představu, což jsem si tedy potom psala názvy těch různých nemocí a jak se to dá léčit, nedá, jaké to má následky a hledala jsem si*

to i doma na internetu, protože to jsou pojmy, o kterých jsem v životě neslyšela.“ (Přepis 1, odstavec 8) „co tedy bylo hodně dobré, byla přednáška v kojeneckém ústavu ale ne z toho důvodu obsahu té přednášky ale spíš to prostředí. My jsme si potom šli prohlédnout i ten kojenecký ústav a člověk, i když třeba váhá nebo i kvůli věku, etniku, nebo jestli vůbec do toho jít, nejít, tak zase trošku se to tam otočilo. I ty pocity tam hrají nějakou roli, takže toto třeba pro nás bylo užitečné, ta návštěva.“ (Přepis 2, odstavec 18) Důležitými a velmi oceňovanými částmi kurzů, byly pro respondenty setkání s psychologkami RC Zdeňka Matejčka a jejich sdílení zkušeností a praktických informací. „Vždycky když se narazilo na to, co mě třeba zrovna napadlo, tak v podstatě jako by to vycítili.“ (Přepis 5, odstavec 12) „Tak já myslím, že hodně užitečné jsou hlavně proto, že třeba na tom dvoudenním školení, které jsme tu měli v Paprsku, byly obě dvě paní psychologky a myslím si, že i ony, že pro ně je to užitečné v tom, že poznají ty lidi. Zase poznat toho člověka za ten půlhodinový nebo hodinový pohovor, který je potom individuální a na základě nějakého psychologického testu si myslím, že by bylo nedostačující, takže ony ty dva dny ty lidi sledují a myslím si, že třeba z tohoto pohledu je to opravdu dobré.“ (Přepis 2, odstavec 18) Do této kategorie jsem zařadila kódy:

- Ocenění odborného přístupu
- Celkový přínos
- Ocenění přítomnosti psychologek
- Ocenění praktického zážitku
- Ocenění praktických informací
- Ocenění předání zkušeností
- Celková spokojenost
- Ocenění bližšího kontaktu
- Spokojenost s množstvím informací

5. Výběr organizace

Kategorie Výběr organizace měla největší shodu v odpovědích na otázku, jakým způsobem si budoucí pěstouni vybírali školící organizaci. Příklady použití kódů, svědčící o téměř absolutní shodě respondentů jsou následující:

„Vlastně školení nám vybral úřad. Nás poslali sem do Paprsku. Jak to vybírali, no nevím, ale přímo už Paprsek vybrali.“ (Přepis 4, odstavec 2) „V Praze je ta organizace přidělená a není možnost si vybrat jinou.“ (Přepis 2, odstavec 2) „Magistrátu prakticky se nejvíce líbí, když je to přes Paprsek, ty ostatní organizace až tolik neuznávají.“ (Přepis 1, odstavec 2) Jelikož odpovědi všech respondentů byly téměř totožné, použila jsem v této kategorii kódy pouze dva:

- Nemožnost výběru organizace
- Požadavek magistrátu

6. Nový způsob uvažování

Poslední kategorie, kterou jsem stanovila, je zaměřená na to, co respondenti pojmenovávali jako proměnu myšlení. Něco, co se vlivem kurzu a absolvování odborných přednášek v jejich uvažování o výchově přijatého dítěte změnilo. Opakovaně se objevoval nový, více chápající pohled na chování dítěte. *„Rozhodně v tom pochopení těch dětí. Pro ty děti se mi zdá nejlepší, že vlastně my už svým způsobem to dítě jeho chování budeme provádět jako profesionálové. Budeme se na to dívat z druhé strany, chudák proč to dělá, že jo. V tomhle je to jako strašně prospěšné, že i kdybych třeba to nedělala, no stane se, že to člověk nemůže dělat nebo to, tak vlastně už se díváme na to všechno jinak. Ne že jsou to parchanti, když se takhle chovají, ale oni za to vlastně nemůžou, že je to kvůli něčemu. Tak to je takové zajímavé pro člověka.“ (Přepis 4, odstavec 20) „Takže myslím si, že třeba normální člověk si myslí, že to dítě zlobí, ale ono má nějaký důvod, že jo, protože co si budeme povídat, všem těmto dětem je společný mizerný start do života, to mají jediné společné určitě. Mizerný start do života.“ (Přepis 3, odstavec 24) Žadatelé během kurzů zkoumali také vlastní myšlení a uvažování o tom, zda se opravdu chtějí stát náhradními rodiči a která z forem náhradní rodinné péče pro ně bude nejvhodnější. *„Tam si totiž člověk najednou uvědomí, jestli to opravdu chce dělat. To bylo asi to nejzásadnější. A hlavně tam si uvědomí, jestli má jít na tu krátkodobou péči nebo tu dlouhodobou. To bylo asi to nejprínosnější.“ (Přepis 5, odstavec 6) „V tom, že člověk i když má určitou představu o tom, proč to chce dělat, tak si to neumí vůbec představit. Díky**

tomuto školení v tom má jasno. To je velmi důležité.“ (Přepis 5, odstavec 20)

Poslední kategorie zahrnuje následující kódy:

- Nové myšlení
- Nový pohled na chování dítěte
- Akceptování biologického rodiče
- Rozšíření přijatelných hendikepů

5.5 Vyhodnocení empirické části

K vyhodnocení získaných a dále zpracovávaných dat jsem použila techniku „vyložení karet“, která je používána jako nadstavba otevřeného kódování. Spočívá v uspořádání kategorií kódů a kódů samotných do osnovy. Na základě tohoto uspořádání pak výzkumník z vybraných sdělení respondentů sestaví text. Účelem tohoto textu je převyprávět ve zkratce tematicky podobná sdělení respondentů (Švaříček, Šed'ová 2007, s. 226-227).

V případě mé diplomové práce jsem osnovu příběhu zpracovala pomocí programu MAXQDA 11 do tabulky, ze které je zřejmá četnost kódů spadajících do jednotlivých kategorií – Tabulka č. 2.

Parent code	Code	All coded segments
Špatný systém NRP	Chyba v systému NRP	1
Špatný systém NRP	Problém v systému NRP	2
Získávání informací mimo kurz	Vlastní zkušenosti, zdroje informací	2
Získávání informací mimo kurz	Samostudium	3
Získávání informací mimo kurz	Zkušenost blízkých	2
Popisované nedostatky kurzu	Obecné informace	1
Popisované nedostatky kurzu	Dlouhá doba trvání	6
Popisované nedostatky kurzu	Opakování informací	2
Popisované nedostatky kurzu	Nulový přínos	3
Popisované nedostatky kurzu	Absence praktických ukázek	3
Popisované nedostatky kurzu	Nepříjemná atmosféra	2
Popisované nedostatky kurzu	Bez efektu na budoucí chování	3
Popisované nedostatky kurzu	Nedostatek praktických informací	1
Ocenění kurzu	Ocenění odborného přístupu	1
Ocenění kurzu	Celkový přínos	6
Ocenění kurzu	Ocenění přítomnosti psychologek	1
Ocenění kurzu	Ocenění praktického zážitku	1
Ocenění kurzu	Ocenění praktických informací	1
Ocenění kurzu	Ocenění předání zkušeností	2
Ocenění kurzu	Celková spokojenost	2
Ocenění kurzu	Ocenění bližšího kontaktu	1
Ocenění kurzu	Spokojenost s množstvím informací	1
Výběr organizace	Nemožnost výběru organizace	5
Výběr organizace	Požadavek magistrátu	1

Nový způsob uvažování	Rozšíření přijatelných handicapů	1
Nový způsob uvažování	Akceptování biologického rodiče	1
Nový způsob uvažování	Nový pohled na chování dítěte	2
Nový způsob uvažování	Nové myšlení	3

Tabulka č. 2- Seznam kategorií, kódů a jejich frekvencí použití

Ze získaných a zpracovaných dat vyplývá, že vybraní účastníci vnímají přípravný kurz jako důležitý, nicméně nespolehnají na něj jako na jediný zdroj informací o náhradní rodinné péči a aktivně vyhledávají další informace ať už v literatuře, na internetu nebo čerpají ze zkušeností svých přátel a známých. Velká část z nich uvedla, že jim kurz napomohl ke změně uvažování o dětech přicházejících do pěstounské péče. Cítí se nyní více kompetentní k odborné péči o ně a také vnímají, že jsou citlivější ke specifickým projevům v jejich chování. Tyto projevy už nechápou jako určitou míru nevychovanosti, ale jako důsledek deprivace, což jim umožňuje řešit případné konflikty s větším pochopením a ulehčuje jim to přijmout dítě takové, jaké je, zcela bez výhrad. Mnozí se také cítí kompetentnější v jednání s biologickými rodiči dětí, které je v pěstounské péči žádoucí. Jsou poučení v oblasti genetiky a rozumí tak více fyzickým i psychickým projevům dětí i v závislosti na jejich genetickou výbavu a mnohdy nesnadný vývoj.

Nejméně spokojeni byli účastníci kurzu s délkou jeho trvání. Tu považují za velmi neefektivní. Často popisovali, že mezi jednotlivými přednáškami a setkáními byli i několikaměsíční pauzy. Několik respondentů si stěžovalo i na dlouhé čekání na zařazení do kurzu. Dalším faktorem, který podle mnoha respondentů zmenšoval efektivitu kurzu, bylo časté opakování již řečených informací. V rámci různých přednášek mluvili různí odborníci na stejné téma a ne vždy se podařilo, aby bylo téma probíráno například z nového úhlu pohledu. S obsahem přednášek byla dále spojena výtka, že mnoho věcí, které se na kurzu dozvěděli, bylo řečeno v tak obecné rovině, že je pro praxi vůbec nemohou využít. Respondenti tuto skutečnost připisovali tomu, že jsou přípravné kurzy pořádány pro všechny typy náhradní rodinné péče najednou. I to pravděpodobně přispělo k odpovědi velké části účastníků na otázku, zda a co budou dělat ve výchově dětí jinak, že pravděpodobně nezmění nic. Určité výhrady se objevily také k formě kurzů. Respondenti očekávali kurz více prakticky zaměřený, velké části by se líbila například víkendová forma kurzů, na které by se účastníci i s odborníky mohli více poznat a celková atmosféra kurzu by byla přátelštější.

Jako velmi přínosnou a efektivní označovali respondenti přítomnost odborníků na kurzech a jejich sdílení vlastních zkušeností i názorů. Líbilo se jim diskutování o jednotlivých tématech. Každý si mohl doplnit informace podle toho, co potřeboval

nebo co mu nebylo zcela jasné. Velký přínos viděli také v části kurzu realizované DC s komplexní péčí a rodinnou terapií, kterou označovali za nejvíce prakticky zaměřenou. Efektivní pro respondenty bylo také poznávání sama sebe během kurzů, kdy část z nich vypověděla, že až v průběhu školení se definitivně rozhodovali, kterou formu pěstounské péče si zvolit.

5.6 Diskuse

Vzhledem k velikosti výzkumného vzorku nelze z mé malé empirické sondy vyvozovat žádná obecně platná tvrzení. Je však velmi zajímavé a inspirativní srovnávat mnou zjištěná data s výsledky dřívějších, mnohem rozsáhlejších výzkumů v této oblasti.

Zajímavé je porovnání výsledků s výzkumem Střediska náhradní rodinné péče o. s. a nadace Sirius - Monitoring příprav na náhradní rodinnou péči v České republice z roku 2010. Výzkum vznikl z důvodu tehdejší nejednotnosti vzdělávacích kurzů pro budoucí náhradní rodiče a celého systému NRP. Autoři zvolili, stejně jako já, kvalitativní výzkumný design. Výzkum zaměřili na dvě skupiny osob. První z nich byli právě žadatelé o náhradní rodinnou péči, druhou byli odborníci podílející se na jejich přípravách v rámci téměř celého území České republiky. Se všemi respondenty proběhly polostrukturované rozhovory, ze kterých byly zhotoveny doslovné přepisy. Ty byly zpracovávány formou kódování, jehož výsledkem měl být soubor kódů vedoucí k deskripci aktuální situace. Autoři výzkumu se zaměřovali na otázky, zda je přípravný kurz opravdovou přípravou na náhradní rodičovství, jaký je smysl a cíl příprav, jaký by měl být obsah kurzů a pro jakou cílovou skupinu jsou kurzy určeny a v neposlední řadě také na ideální formu kurzů. Respondenti ze skupiny žadatelů uváděli shodně s výsledky mé výzkumné sondy, že témata, která se na přípravách probírala, byla na tak obecné úrovni, že jim připadala téměř zbytečná. Velmi často se žadatelé snažili nastudovat si informace samostatně z literatury a odborných článků, nicméně v reálné situaci se vše stejně odehrávalo jinak. Výzkumníci se, stejně jako já, často potýkali s odpověďmi, že přípravný kurz žadatelům nic nového nepřinesl, brali ho jen jako nutné zlo a podobně. Na druhou stranu se našli také žadatelé, kteří byli lační po informacích a vděční za každou přednášku či příležitost dozvědět se něco nového. Velmi často se v rámci odpovědí objevovaly požadavky na vícedenní setkání, na kterém by měli žadatelé příležitost se blíže seznámit s lidmi, kteří jsou v podobné situaci jako oni sami. Chtěli by sdílet své dojmy a pocity, na což většinou v jednodenních seminářích není dostatek prostoru. Co se týče formy přípravných kurzů, také zde panuje

velká shoda mezi respondenty rozsáhlého výzkumu z roku 2010 a respondenty mé malé výzkumné sondy. Velká část z nich preferuje vícedenní setkání, na kterých je možnost prohlubovat vzájemné vztahy a vzájemně se podporovat. I v rámci těchto skupinových výcviků by však měl být dostatek prostoru pro řešení intimních témat jednotlivých žadatelů a čas pro individuální rozhovory s odborníky. Z výsledků obou výzkumů také vychází velmi pozitivně možnost návštěvy ústavního zařízení, kterou žadatelé shodně vnímají jako jednu z nejpřínosnějších částí kurzů.¹³

Z hlediska dlouhodobého vývoje vzdělávacích kurzů pro pěstouny vnímám toto porovnání své výzkumné sondy a rozsáhlého výzkumu z roku 2010 jako přinejmenším varovné. Nezdá se mi uspokojivé, že po čtyřech letech vývoje hovoří žadatelé o téměř totožných nedostatcích kurzů. Ačkoliv je má práce limitována počtem respondentů, myslím si, že je jasnou ukázkou toho, že i přes snahu strukturovat proces příprav nejrůznějšími metodickými pokyny a poznatky z dílčích výzkumů, žadatelé jej z hlediska efektivity a užitečnosti vnímají velmi podobně. Jedním z faktorů, který může bránit rozvoji vzdělávacích kurzů směrem k jeho zefektivnění, může částečně být i neochota organizací ke spolupráci na výzkumu. Má zkušenost byla taková, že ze všech oslovených organizací na území Prahy a Středočeského kraje, bylo svolné k umožnění výzkumu pouze DC Paprsek. I zde se však objevily potíže v použití všech získaných materiálů, jelikož například vyjádření psychologek k průběhu kurzů se mi nepodařilo přes velkou snahu získat vůbec, nebo pouze ústně a s požadavkem nezveřejnění řečeného.

Mezi témata, která by si podle mého názoru zasloužila v rámci přípravných kurzů větší pozornost, patří určitě práce s etnikem nejen dětí, ale i budoucích náhradních rodičů. Sama jsem se při návštěvě jednoho z kurzů setkala s dotazem žadatelky na toto téma. Chtěla se společně s ostatními formou otevřené diskuse bavit o svých obavách. Ona, jako příslušnice jiného než většinového etnika, má strach, jak by ji, její rodinu a zvyky, které v souvislosti s etnikem praktikují, svěřené dítě přijalo. Bohužel, namísto přínosné diskuse, byl tento dotaz ze strany odborníků zcela ignorován a zůstal až do konce kurzů nezodpovězen.

---

¹³ Monitoring příprav na náhradní rodinnou péči v České republice. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s., 2010. ISBN 978-80-87455-00-5.

6. Závěr

Domnívám se, že se mi podařilo uspokojivě naplnit cíle, které jsem si v úvodu práce stanovila. Pomocí odborných publikací a článků jsem čtenáři poskytla ucelený vhled do problematiky náhradní rodinné péče. Vyzdvihla jsem témata, která vnímám jako stěženi pro přijetí dítěte do pěstounské péče. Zmapovala jsem aktuální legislativní dokumenty, které v této oblasti přináší mnoho změn vlivem vstoupení v platnost novely 401/2012 Sb., kterou se mění znění zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí od 1. ledna 2013, potažmo také inovací občanského zákoníku, který obsahuje změny zákona č. 89/2012 o rodině.

Tyto teoretické poznatky, společně s analýzami dostupných metodik a programů jednotlivých vzdělávacích kurzů, jsem použila jako východiska pro mnou navrženou výzkumnou sondu. Ta byla zaměřena na získání subjektivních názorů a pocitů účastníků přípravných kurzů pro pěstouny. Podařilo se mi získat pro spolupráci Rodinné centrum Zdeňka Matějčka, které má mnohaleté zkušenosti s pořádáním přípravných kurzů pro náhradní rodiče a v Praze hraje ve vzdělávání žadatelů roli stěžejní vzdělávací organizace. Realizovala jsem polostrukturované rozhovory s pěti účastníky vzdělávacího kurzu, které jsem následně převedla do písemné formy a dále s nimi pracovala. Z hlediska metodologického se mi podařilo hlouběji proniknout do zpracovávání kvalitativních dat. Měla jsem možnost ke zpracování využít moderní software, který je na webu na omezený čas volně k dispozici a nabízí z mého pohledu profesionálnější a efektivnější práci s prepisy rozhovorů, než metody spočívající v použití papíru a tužky. V rámci etiky výzkumu jsem pak naprostou anonymizací přepsaných rozhovorů zabezpečila, aby se respondenti cítili z hlediska jejich výpovědí bezpečně a komfortně nejen vzhledem k mé práci, ale také ve vztahu k Rodinnému centru Zdeňka Matějčka a jeho odborným pracovníkům.

Z výsledků výzkumné sondy vyplynula témata vhodná k diskusi a dalšímu zkoumání. Jedná se o popisované nedostatky kurzů, na nichž se mnohdy žadatelé téměř jednohlasně shodli. Jejich porovnání s výsledky dříve realizovaných výzkumů však napovídá, že se nejedná o problém konkrétního současného vzdělávacího kurzu, ale o celkové pojetí a formu povinného vzdělávání pěstounů.

7. Seznam použitých zdrojů

Analýza náhradní rodinné péče v České republice: Závěrečná zpráva. In: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2013 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/16437/analyza_SNRP.pdf

ARCHEROVÁ, C. Dítě v náhradní rodině. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-578-4.

Every Child Matters. In: Department for Education [online]. 2003 [cit. 2014-06-09].
Dostupné z:

<https://www.education.gov.uk/consultations/downloadableDocs/EveryChildMatters.pdf>

Filosofie Střediska NRP [online]. 2013 [cit. 2014-06-01]. Dostupné z:
http://www.nahradnirodina.cz/filosofie_strediska_nrp

GABRIEL Z. a T. NOVÁK Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3.

HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. Psychologický slovník. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.

HLÁSKOVI, A. a V. Provázení rodiny jako dlouhodobý proces. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2012.

KLIMEŠ, J. Budování identity dítěte. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008.

KLIMEŠ, J. Budování identity dítěte. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008.

KOLUCHOVÁ, J. Potřebují adoptivní a pěstounské rodiny odbornou pomoc?.

MATĚJČEK, Z. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002, s. 47-50. ISBN 80-7178-637-3.

MACELA, M. Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb. k 21.12.2012. Praha, 2012.

MATĚJČEK, Z. Co vedlo k obnovení pěstounské péče u nás. Děti a my. 1998, č. 3, s. 24-25.

MATĚJČEK, Z. Jméno je vážná věc. Děti a my. 1997, č. 1, s. 14-15.

MATĚJČEK, Z. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.

MAXQDA: The Art of Data Analysis [online]. 2014 [cit. 2014-06-08]. Dostupné z:
<http://www.maxqda.com>

Metodické doporučení č.7/2009 k odbornému posuzování žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče. In: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2009 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/7271/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-7.pdf

Monitoring příprav na náhradní rodinnou péči v České republice. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s., 2010. ISBN 978-80-87455-00-5.

MPSV:V pěstounské péči bylo v roce 2012 přes 7,5 tisíce dětí. Čí je dítě? [online]. 2013 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/313-mpsv-v-pestounske-peci-by.html>

Náhradní rodinná péče [online]. 2009 [cit. 2014-06-01]. Dostupné z:

<http://www.dcpaprsek.org/rodinne-centrum/nabidky-sluzeb/nahradni-rodinna-pece>

National Foster Parent Association [online]. 2014 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z:

<http://nfpaonline.org/>

PELIKÁN, J. Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-569-8.

PEMOVÁ, T. a R. PTÁČEK. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada, 2012. ISBN 978 80 247 4317 2.

Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti. Praha: MPSV, 2011. ISBN 978-80-7421-039-6.

PLÍVOVÁ, V. Počet dětí v pěstounské péči stoupá. Praha: MPSV, 2010.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. Pedagogický slovník. 6. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

Přibývá pěstounů na přechodnou dobu. Práce&sociální politika. 2014, č. 2, s. 2.

SCHOOLEROVÁ, J. Adoptce: vztah založený na slibu. Praha: Návrat domů, 2002. ISBN 80-7255-066-7.

SOBOTKOVÁ, I. Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost. Praha: MPSV, 2003. ISBN 80-86552-62-4.

ŠKOVIERA, A. Dilemata náhradní výchovy. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

ŠVAŘÍČEK, R. a K. ŠEĐOVÁ a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

UHLÍŘOVÁ, V. a kol. Dítě ve výchově příbuzných. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2010.

VÁVROVÁ, A. a V. BUBLEOVÁ. Pěstouni mají právo na služby: Praktický průvodce pro náhradní rodinnou péči. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2007.

VÁVROVÁ, A. Přípravy pro budoucí náhradní rodiče. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2012. ISBN 978-80-87455-16-6.

Výroční zpráva 2012. V: Náhradní rodinná péče: Rodinné centrum Zdeňka Matějčka [online]. 2013 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z:
http://www.dcpaprsek.org/images/stories/Vrokn_zpva_2012_NRP.pdf

Zákon č. 89/2012 Sb. o rodině

Zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí ve znění budoucích předpisů

ZEZULOVÁ, D. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

8. Seznam příloh

Příloha I – Doslovné přepisy realizovaných rozhovorů

Příloha II – Kompletní tabulka s kódy a jejich výskytem v prepisech

Příloha III – Prohlášení o mlčenlivosti

Příloha I – Doslovné přepisy realizovaných rozhovorů

Přepis 1

1	S: Můžete prosím říct, podle čeho jste si vybírala organizaci, ve které se budete školit proto, abyste se mohla stát pěstunkou?
2	R: Upřímně jsem si vybírala podle toho, co doporučují na magistrátu, nabídli mi i další organizace a když jsem se zeptala jaký je v tom rozdíl tak mi bylo řečeno, že magistrátu prakticky se nejvíce líbí, když je to přes Paprsek, ty ostatní organizace až tolik neuznávají.
3	S: A studovala jsem si i sama ty ostatní organizace?
4	R: Dívala jsem se na to, ještě mě potom aktivně oslovovali z magistrátu a vybrali mi dvě další organizace, nějakou úplně nově vzniklou letos, ale jelikož o ní neměli žádné informace, nebyli schopni mi říct vůbec školení, kdy to bude, nebude tak jsem šla do toho Paprsku, protože je osvědčený. Mě šlo hlavně o to, aby ty termíny byly co nejdřív, abych prostě nečekala díky novému nějakému školení třeba na termín dva tři měsíce. U toho Paprsku opravdu je to asi nejosvědčenější.
5	S: Měla nějaká z těch dalších organizací něco, co vás opravdu zaujalo? Kde jste si řekla, že to je fajn a Paprsek to nemá?
6	R: Ta nová organizace teď si nevzpomenu, jak se jmenuje, tak ta dělá také novější přístupy. Tady prakticky sedíte a pořád posloucháte to samé dokola a tamta organizace měla jakoby modernější výchovné trendy, bylo to takové celé zmodernizované. Lidé, kteří přednášeli, kteří byli třeba různých generací. Tady je to opravdu, že to paní dělají dvacet let a mají zkušenosti, tam to bylo opravdu víc o moderním přístupu.
7	S: Dokázala byste říct, které z přednášek považujete za opravdu přínosné? Bez kterých si neumíte představit, že byste šla dělat pěstunkou?
8	R: Určitě, zejména v Sulické, když nám říkali o genetice a o tom, jaké to dítě může být. Já jsem na začátku si stanovila nějaká kritéria, ale vůbec mě nenapadlo, že tam mohou být ještě další nuance, které já bych třeba respektovala, ale když to tam neuvedu do toho dotazníku, tak vlastně nejsou vědomy. Tím pádem jakmile jsme tam probírali genetiku ať už alkoholiků rodičů, jaké nemoci to dítě může mít jestli se to dá léčit nedá se to léčit tak já si myslím, že pokud člověk opravdu to nestuduje, není žádný lékař, tak absolutně nemá vůbec představu, což jsem si tedy potom psala názvy těch různých nemocí a jak se to dá léčit, nedá, jaké to má následky a hledala jsem si to i doma na internetu, protože to jsou pojmy, o kterých jsem v životě neslyšela.
9	S: Můžete říct, co jste od těch kurzů očekávala?
10	R: No, očekávala jsem mimo jiné dlouhé utrpení. Čekala jsem spíš, upřímně, mám pár kamarádů nebo známých, kteří adoptovali děti v jiném kraji, a ti říkali, že sociální pracovníci a i to školení, že ti lidé nebyli moc příjemní, víceméně je od toho odrazovali. Tohle mi tedy nepřijde, mně se zdá, že se nás snaží spíš informovat úplně o všem, aby člověk měl představu, co to opravdu obnáší od A do Z, což si myslím, že je správné. Může to potom působit odpudivým dojmem s čímž jsem počítala, ale je dobré to všechno vědět, protože tady máte schovaných spoustu různých jakoby vetřelců a já jsem předpokládala, že se mě samozřejmě budou snažit odpudit.
11	S: Dokázala byste vymyslet název nebo téma přednášky, která vám v přípravě chyběla?
12	R: No, mě by zajímalo, jak to jde, když je pouze jeden z rodičů. Nemyslím si, že je to dobré pro to dítě, když vyrůstá v domově nebo v nějakém jiném zařízení, protože je pouze jeden z těch rodičů, aspoň nějaký. Myslím si že ano, samozřejmě to není ideální ve všem, to dítě má mít oba dva vzory, ale když to prostě není možné, tak si myslím, že je mnohem lepší, když má třeba matku nebo otce, kteří mají zase svoje rodiče a má nějakou rodinu, což si myslím, že v našem státě je téměř jakoby nemožné. Myslím si, že pro ty děti je důležité, že mají nějakou oporu, nějaký vzor, rodinu, ač třeba není úplně kompletní, ale nemyslím si, že to tak je.
13	S: Je něco, co vás vyloženě zklamalo na těch kurzech? Co vás štve, co je podle vašich nejhorších představ?

14	R: To asi ne, ale strašně mě překvapilo, jak se rozmohla tady ta krátkodobá nebo přechodná péče. Protože já si tedy myslím, že lidé v tom nemají jen čisté úmysly, že jim jde o to, aby byli nějak zaměstnaní, a to se mi moc nelíbí. Myslím si, že je to správně, že to dítě nejde do kojeneckého ústavu, to určitě, akorát si nejsem úplně jistá, že u těch lidí je to opravdu nezištné, že chtějí někomu pomoc. Obávám se, že kdyby dostali pouze příspěvek na dítě, dohromady 4500 Kč, ta do toho většina z nich nejde a to si myslím, že ten motiv je potom špatný.
15	S: Když se pokusíte se na celý kurz podívat s nadhledem, dokážete obecně říct, v čem si myslíte, že je užitečný?
16	R: Určitě v tom, obeznámit lidi s celou tou problematikou. Setkala jsem se tady se spoustou lidí a bavili jsme se společně a víceméně mi říkali, že vím strašně moc informací, které oni vůbec neví, takže ti lidé do toho jdou, třeba i s tím, že nemohou mít vlastní děti ale už dál si to až tolik neprostudují. Takže oni vlastně třeba od letošního roku legislativa se úplně změnila, jaké to má nástrahy, já jsem říkala, třeba ty nemoci, co vůbec můžou akceptovat nemůžou, nebo etnikum, tak to vidím jakoby tak, že všichni chtějí zdravé a hezké dítě ale už třeba neví, že je něco, co by třeba dokázali akceptovat, nebo jak to vlastně vůbec funguje. Myslím si, že bez toho kurzu, by to bylo tak, že my nemůžeme mít dítě a nějaký chceme, dejte nám zdravé dítě. A tady člověk teprve pochopí, že to tak jednoduché není.
17	S: Na závěr, je něco, co po tomto školení víte, že budete v péči dělat jinak, než jste si dosud myslela?
18	R: To určitě. Ten přístup k tomu biologickému rodiči. Já jsem si říkala, že většina těch biologických rodičů má nějaké problémy, drogy atd., aby neměli na to dítě stejně negativní vliv. Tady jsem pochopila, že ten rodič, stejně i když se o to dítě nestará, tak je součástí jeho života a ačkoliv třeba ten můj vzor samozřejmě bude lepší, budu se s tím dítětem učit, budu se mu věnovat atd., tak prostě ty lidi nesmím vytěsnit, což bohužel někdy není až tak přínosné ale určitě jsem se na to začala dívat úplně jinak.
19	S: Moc děkuji za rozhovor

Přepis 2

1	S: Na úvod bych se vás ráda zeptala, podle čeho jste si vybírala školící organizaci?
2	R: No podle ničeho, protože v Praze je ta organizace přidělená a není možnost si vybrat jinou.
3	S: To vám řekli na magistrátu?
4	R: Ano. Já jsem se konkrétně ptala, protože my konkrétně jsme strašně dlouho čekali. My jsme podali žádost v červnu a na školení jsme byli listopadu. Já jsem se ptala konkrétně třeba na Natamu, která dělá taky podobná školení, ale bylo nám řečeno, že v minulosti to možné bylo, ale vlastně od r. 2013 už to možné není a je vybrán v Praze pouze Paprsek.
5	S: A když jste se koukala i po jiných organizacích, jak jste říkala, tak zaujalo vás na nich něco?
6	R: Já jsem začala tou Natamou a potom jsem dostala tuto odpověď, tak už jsem se dál ani nepídila. V podstatě jsem se nepídila ani v Natamě, jak konkrétně to tam funguje, jen jsem viděla v různých nabídkách a diskusích, že lidé byli v Natamě a že si mohli vybrat. Pak už jsem to neřešila.
7	S: Můžete říct, které konkrétní přednášky nebo informace, které jste se zde dozvěděla, považujete za opravdu přínosné? Že jste o nich do té doby třeba vůbec netušila?
8	R: No, možná to bude znít trochu jako namyšleně ale já upřímně jsem se nedozvěděla skoro nic nového, co bych nevěděla. Já jsem si hodně nastudovala z nějakých knížek, v rodině vlastně máme dítě v adopci, takže v podstatě my jsme se docela dlouho rozhodovali nebo dlouho, my jsme si podali žádost a od té žádosti uplynuly asi tři měsíce, kdy já jsem se ptala tetu přesně, jak to funguje, jak to měla, i na její osobní zkušenosti nebo i zkušenosti s organizacemi i organizační věci. Něco jsem si nastudovala z odborných literatur nebo i takový ty co píše třeba, takový ty úzký knížky, takže v podstatě jsem projela knihkupectví a všechno, co jsem viděla o pěstounské péči, jsem si nakoupila, nastudovala, dostala jsem i nějakou literaturu v Centru NRP v Praze, takže tam nějaké psychologické aspekty. Já chápu, že tady na těch školeních nemohou jít do detailu, že to je všechno takové obecné, pro nás to bylo vyloženo si ty přednášky odsedět z povinnosti. Bohužel.
9	S: Další otázka by se měla týkat vašeho očekávání od těch kurzů.
10	R: Já si myslím, že ty kurzy by měly být hlavně prakticky zaměřené.
11	S: Takže jste očekávala vyložení praktické informace?

12	R: Takhle, co jsem čekala, nebo očekávala, nic jiného, než je. Protože i na toto jsem se ptala, jak to vlastně probíhá, co se probírá na těch školeních, mám i kamarádku, která to studuje, psychologii, pedagogiku, takže je s tím obeznámena, takže ona mi říkala, co na těch kurzech cirka bude, co nám budou říkat. Takže já jsem i čekala, že to tak bude. Takže jsem sem nešla s nějakým očekáváním, že se dozvím „bůh ví co“, ale spíš si myslím, že by se to mělo dělat prakticky. Netuším, jak by to přesně mělo fungovat, ale nějaké praktické záležitosti.
13	S: Dokázala byste vymyslet název nebo téma přednášky, která vám tady vyloženě chybí?
14	R: Mně vyloženě chybělo, nevím, jestli vymyslím název, mně chyběl styk s biologickou rodinou.
15	S: Můžete ve stručnosti říct, co vás na kurzech vyloženě zklamalo?
16	R: Mě se spíš zdá, že to pořád omíláme dokola. Že v podstatě akorát to vždycky vypráví jiní lidé, to co nám vyprávěla paní doktorka v kojeneckém ústavu, to teď vypráví paní Chudějová, něco podobného nám tady vyprávěl pan Šturma na jedné z přednášek. Je to pořád ten základ dokola a přijde mi to zbytečné.
17	S: Když byste se od toho pokusila trochu distancovat a podívat se na to s nadhledem, vidíte v něčem užitečnost kurzů?
18	R: Tak já myslím, že hodně užitečné jsou hlavně proto, že třeba na tom dvoudenním školení, které jsme tu měli v Paprsku, byly obě dvě paní psychologičky a myslím si, že i ony, že pro ně je to užitečné v tom, že poznají ty lidi. Zase poznat toho člověka za ten půlhodinový nebo hodinový pohovor, který je potom individuální a na základě nějakého psychologického testu si myslím, že by bylo nedostačující, takže ony ty dva dny ty lidi sledují a myslím si, že třeba z tohoto pohledu je to opravdu dobré, ale potom co tedy bylo hodně dobré, byla přednáška v kojeneckém ústavu ale ne z toho důvodu obsahu té přednášky ale spíš to prostředí. My jsme si potom šli prohlédnout i ten kojenecký ústav a člověk, i když třeba váhá nebo i kvůli věku, etniku, nebo jestli vůbec do toho jít, nejít, tak zase trošku se to tam otočilo. I ty pocity tam hrají nějakou roli, takže toto třeba pro nás bylo užitečné, ta návštěva.
19	S: Poslední otázka. Vy jste říkala, že jste si hodně informací načetla sama nebo získala jinak. Je tedy něco, co po tomto školení budete dělat jinak, než jste si myslela předtím?
20	R: Netuším. Nevím.
21	S: Dobře, tak já vám děkuji za rozhovor.

Přepis 3

1	S: Ráda bych se vás zeptala, jestli byla nějaká kritéria, podle kterých jste si vybírali organizaci, ve které se budete školit?
2	R: Jako myslíte pak tu doprovodnou organizaci?
3	S: Ne, myslím tuhle, pro ten prvotní kurz.
4	R: No tak my jsme všechno dělali přes OSPOD.
5	S: Takže vám doporučili, že tady v Paprsku se to dělá.
6	R: Jenom tady v Paprsku.
7	S: A dali vám třeba na výběr? Že můžete třeba sem, nebo jinam?
8	R: To nám nedali na výběr.
9	S: Dobře. Co z těch přednášek, protože většinu již máte za sebou, co z nich považujete za přínosné? Na kterých přednáškách jste se dozvěděli třeba něco, co vůbec vás ani nenapadlo, že by se toho mohlo týkat?
10	R: No abych možná řekl pravdu, že v každé přednášce. Protože jsme absolvovali asi už 16 nějakých výjezdů z domova kvůli tomu a ať už to byli třeba Hláskovi, nebo i jiní, třeba taky tam byl doktor Jeroným Klimeš, ten taky přednášel, že jo, všechno bylo přínosem. Bylo to zajímavé, nedá se říct, že by jedno byl zajímavější než druhé. Všechno bylo výborné.
11	S: To znamená, že to splnilo vaše očekávání?
12	R: Určitě.
13	S: Nebo jste čekali, že to bude vypadat ještě jinak?
14	R: No, myslím, že z každého jsme si prostě něco pro sebe vzali, takže já si myslím, že to bylo velmi slušné, akorát to trvá dlouho. To je jediné mínus.
15	S: A Uměl byste třeba vymyslet název přednášky, kterou vy byste ještě potřeboval?

16	R: No, třeba finanční zabezpečení pěstounů na přechodnou dobu. Protože sice si to čteme, všude možně se o tom píše, ale o tom prostě nikdo nemluví. Nikdo se o tom nebaví. Takže když by to bylo takhle mimo, že všechno budeme dělat srdcem, ale přeci jen ty děti musí z něčeho žít a musí se platit nájem, musí se platit auto a benzín a když pojedou na chatu s nimi, musí se stravovat atd.
17	S: Je něco, co vás vyloženě zklamalo?
18	R: Co mě zklamalo? No, myslím si, tady tenhle ten neohebný systém. Že to prostě trvá dlouho.
19	S: Myslíte to školení?
20	R: No, že je třeba 2 měsíce prodleva mezi tím. Asi to rychleji nejde ale je to hodně na dlouhé lokte, mě přijde, že někdy nejde vůbec o ty děti. Jim to je jedno. Mě to tak přijde.
21	S: Je něco, co po tom školení budete dělat jinak ve výchově dětí?
22	R: No, vychoval jsem 2 děti a řekl bych, že jsem se s nimi nějak moc nemazal, všechno šlo tak nějak mi přišlo hladce. Takže já si myslím, že teď budou problémy, které jsem nikdy nezažil, protože jsem měl děti bezproblémové, oba vystudovali VŠ, takže neměl jsem nějaké problémy kromě zdravotních, ale to se zvládlo. No tak teď to bude asi horší no. Myslím si, že jako to co jsem neudělal pro svoje děti, budu dělat pro tyhle cizí děti. Takže příklad, moje děti neměly malý stoleček a malé židličky ale já už je mám nachystané pro tyhle děti. Za nás to třeba nebylo. Nebo těžko. Takže si myslím, že s těmi dětmi cizími budu dělat větší vědu, než se svými. Budu se víc bát třeba o jejich bezpečí, aby se něco nestalo. U mých dětí mě to tak jakoby v uvozovkách nevadilo, byly to moje děti, moje zodpovědnost a tohle jsou cizí děti.
23	S: A poslední otázka, když se obecně s odstupem podíváte na celé to vzdělávání, které jste museli projít, v čem vidíte největší užitečnost?
24	R: No, asi v tom, že nás to prostě uvede do té psychiky dítěte a vůbec do toho celého problému, protože to jsou některé věci, třeba konkrétně z života pěstounů, kteří to dělají hodně let, o kterých my ani nemáme představu. Takže myslím si, že třeba normální člověk si myslí, že to dítě zlobí, ale ono má nějaký důvod, že jo, protože co si budeme povídat, všem těmto dětem je společný mizerný start do života, to mají jediné společné určitě. Mizerný start do života.
25	S: Dobře, tak jo. Děkuji za rozhovor.

Přepis 4

1	S: Na začátek bych se vás chtěla zeptat, podle čeho jste si vybírali organizaci pro to školení?
2	R: Vlastně školení nám vybral úřad. Nás poslali sem do Paprsku. Jak to vybírali, no nevím, ale přímo už Paprsek vybrali.
3	S: Máte zkušenost i s jinou školící organizací?
4	R: Ano
5	S: A bylo tam něco, co třeba vám tam přišlo lepší než v Paprsku?
6	R: Tak tam jsme vlastně byli, tam byli i adopce a tam bylo zajímavý to, že jsme byli na výjezdu. Tam jsme se tak nějak spřátelili, protože jsme tam byli spolu od pátku do neděle a bylo to tam takové jako kamarádké, rodinné a ještě nám potvrdili z PPP, že jsme se zrovna sešli docela jako dobře. Že jsou lidé, kterým to tak nevychází nebo někdo to tam, ale my jsme všichni byli takoví bezprostřední, to bylo hezké. Ty tři dny byly příjemné a asi nám to dalo nejvíc, protože tam se i dělali různé věci a to myslím, že to jako bylo v tom.
7	S: Jsou nějaká témata, přednášky nebo informace, které tady odsud považujete za velmi přínosné?
8	R: Co teď tu máme nebo všeobecně?
9	S: Všeobecně, co vám to dává.
10	R: My jsme totiž, my hodně chodíme do toho, kdy kraj pořádá jednou za tři měsíce vždycky tady těm pěstounům školení. My chodíme na všechny. Byli tam ti Hláskovi, to jsou v podstatě taky na PPPD, to nás zajímalo nejvíc a potom ten pak doktor..
11	S: Šturma?
12	R: Nenene, ten jak byl i teď v televizi..
13	S: Klimeš?
14	R: Klimeš. Ten měl, to jsme na to studovali a to bylo taky bezvadné. Prostě každá přednáška není ztracený čas, jo, bych to tak řekla, že vůbec. Prostě příjemné to je, všichni ti přednášející nebo ti jsou takoví bezprostřední, jako, že se člověk cítí dobře. Zapojují i ty lidi do toho, takže jako každá přednáška byla plusová.

15	S: Když jste si podávali žádost, měli jste nějaká očekávání od těch kurzů?
16	R: No, asi. No asi aby nám tu něco řekli, že jo. Jinak člověk jde vlastně s otazníky. O tom ví „prd“, i když jsme si něco přečetli. Je to jiné, než když si to sama hledáte ty informace a tady se to probírá.
17	S: Je něco, co vás vyloženě zklamalo? Kde jste si říkala, že takhle jste si to nepředstavovala?
18	R: No to asi vůbec ne. Nevím o tom, že bych se cítila někde ošizená. Protože každá i přednáška i školení má prostor pro diskusi. To je hodně důležité. Ten prostor pro diskusi je pokaždé plný otázek, takže vlastně tou diskusí dostanete všechno.
19	S: Když byste se zkusila na celý ten proces toho vzdělávání podívat s nadhledem, dokázala byste říct, v čem je to užitečné?
20	R: Rozhodně v tom pochopení těch dětí. Pro ty děti se mi zdá nejlepší, že vlastně my už svým způsobem to dítě jeho chování budeme provádět jako profesionálové. Budeme se na to dívat z druhé strany, chudák proč to dělá, že jo. V tomhle je to jako strašně prospěšné, že i kdybych třeba to nedělala, no stane se, že to člověk nemůže dělat nebo to, tak vlastně už se díváme na to všechno jinak. Ne že jsou to parchanti, když se takhle chovají, ale oni za to vlastně nemůžou, že je to kvůli něčemu. Tak to je takové zajímavé pro člověka.
21	S: Vy jste říkala, že máte svoje děti. Je něco, co tady po tom proškolení budete dělat jinak?
22	R: Asi ne, protože já jsem tedy měla hodné děti, nebo mám, že kluci hodně drží spolu, takže to nám usnadnilo hodně práce. Ale my jsme byli rodina taková jako strašně o diskusi. My jsme míň řvali a více diskutovali. Opravdu jsme byli, aniž nás někdo školil nebo to, tak jsem to tak vzala, že to je přirozené hodně mluvit. Prostě u nás nebylo, že se sedlo k jídlu a nesmělo se mluvit. Naopak. Když už byly děti větší, tak jsme se bavili o všem u jídla a pak si šli po svém. Takže asi ne.
23	S: Tak děkuji za rozhovor.

Přepis 5

1	S: Nejdřív bych se vás zeptala, podle jakých kritérií jste si vybírali organizaci, kde se budete školit?
2	R: Tak my jsme si nevybírali organizaci, kde se budeme školit, zprostředkovává kraj.
3	S: Tedy organizaci, kde se proškolíte, jste si vybrat nemohli?
4	R: Nenene
5	S: Dokázala byste říct, které informace nebo přednášky považujete za opravdu přínosné pro vás?
6	R: Určitě ty psychologické aspekty, jako jsou ty poruchy attachmentu a tyhle věci. Tam si totiž člověk najednou uvědomí, jestli to opravdu chce dělat. To bylo asi to nejzásadnější. A hlavně tam si uvědomí, jestli má jít na tu krátkodobou péči nebo tu dlouhodobou. To bylo asi to nejpřínosnější.
7	S: Měla jste na začátku nějaká očekávání od těch kurzů?
8	R: Ne.
9	S: Vůbec?
10	R: Ne. Šla jsem do toho tak, jakože jdu tam, protože se chci něco dozvědět. To je všechno.
11	S: A dokázala byste říct téma nebo název přednášky, která vám vyloženě chyběla?
12	R: Asi ne, vždycky když se narazilo na to, co mě třeba zrovna napadlo, tak v podstatě jako by to vycítili. Asi ne, vůbec.
13	S: Je něco, co vás vyloženě zklamalo?
14	R: Různost informací. Že někdo podává informace tyhle, druhý jiné a záleží i na způsobu podání, to je taky dost důležité.
15	S: Setkala jste se s něčí, co vám bylo opravdu nepříjemné?
16	R: Mám z této organizace (pozn. Paprsek) mám pocit takový pocit, jako suchý čumák. Uspěchaně.
17	S: Když se na celý ten proces vzdělávání podívala s nadhledem, dokázala byste říct, v čem spočívá ta užitečnost?
18	R: Toho školení?
19	S: Ano.
20	R: V tom, že člověk i když má určitou představu o tom, proč to chce dělat, tak si to neumí vůbec představit. Díky tomuto školení v tom má jasno. To je velmi důležité.
21	S: Na závěr, vy jste říkala, že máte děti, je něco, co po celém tomto procesu budete dělat jinak?
22	R: Co se týče vlastních dětí?

23	S: Ne, spíš co se týče výchovy.
24	R: Co se týče výchovy dětí, které přijdou, já si myslím, že u mě zrovna ne, protože vlastně všechno, co jsem se dozvěděla, tak takovým tím zvířecím instinktem, který já mám neuvěřitelně vyvinutý, jsem se v podstatě nedopustila velkých chyb. Samozřejmě něco, ale toho by se člověk dopustil, i kdybych si tisíckrát řekla, že něco změním. Takže ale to je také dané tím, že já mám skvostné manželství, více jak 20 let bez problémů, mám úžasné děti, úžasnou rodinu takže já jsem šťastný příklad.
25	R: Tak já vám děkuji za rozhovor

Příloha II – Kompletní tabulka s kódy a jejich výskytem v prepisech

Document	Code	Begin	End	Segment
Přepis 1	Špatný systém NRP\Chyba v systému NRP	12	12	Myslím si, že pro ty děti je důležité, že mají nějakou oporu, nějaký vzor, rodinu, ač třeba není úplně kompletní, ale nemyslím si, že to tak je.
Přepis 3	Špatný systém NRP\Problém v systému NRP	18	18	R: Co mě zklamalo? No, myslím si, tady tenhle ten neohebný systém. Že to prostě trvá dlouho.
Přepis 1	Špatný systém NRP\Problém v systému NRP	14	14	To asi ne, ale strašně mě překvapilo, jak se rozmohla tady ta krátkodobá nebo přechodná péče. Protože já si tedy myslím, že lidé v tom nemají jen čisté úmysly, že jim jde o to, aby byli nějak zaměstnaní, a to se mi moc nelíbí. Myslím si, že je to správně, že to dítě nejde do kojeneckého ústavu, to určitě, akorát si nejsem úplně jistá, že u těch lidí je to opravdu nezištné, že chtějí někomu pomoc.
Přepis 4	Získávání informací mimo kurz\Vlastní zkušenosti, zdroje informací	22	22	Asi ne, protože já jsem tedy měla hodně dětí, nebo mám, že kluci hodně drží spolu, takže to nám usnadnilo hodně práce. Ale my jsme byli rodina taková jako strašně o diskusi. My jsme míň řvali a více diskutovali. Opravdu jsme byli, aniž nás někdo školil nebo to, tak jsem to tak vzala, že to je přirozené hodně mluvit. Prostě u nás nebylo, že se sedlo k jídlu a nesmělo se mluvit. Naopak. Když už byly děti větší, tak jsme se bavili o všem u jídla a pak si šli po svém. Takže asi ne.
Přepis 5	Získávání informací mimo kurz\Vlastní zkušenosti, zdroje informací	24	24	Co se týče výchovy dětí, které přijdou, já si myslím, že u mě zrovna ne, protože vlastně všechno, co jsem se dozvěděla, tak takovým tím zvířecím instinktem, který já mám neuvěřitelně vyvinutý, jsem se v podstatě nedopustila velkých chyb.
Přepis 2	Získávání informací mimo kurz\Samostudium	8	8	Já jsem si hodně nastudovala z nějakých knížek,
Přepis 2	Získávání informací mimo kurz\Samostudium	8	8	Něco jsem si nastudovala z odborných literatur nebo i takový ty co píše třeba, takový ty úzký knížky, takže v podstatě jsem projela knihkupectví a všechno, co jsem viděla o pěstounské péči, jsem si nakoupila, nastudovala, dostala jsem i nějakou literaturu v Centru NRP v Praze, takže tam nějaké psychologické aspekty
Přepis 1	Získávání informací mimo kurz\Samostudium	16	16	Setkala jsem se tady se spoustou lidí a bavili jsme se společně a víceméně mi říkali, že vím strašně moc informací, které oni vůbec neví, takže ti lidé do toho jdou, třeba i s tím, že nemohou mít vlastní děti ale už dál si to až tolik neprostudují.
Přepis 2	Získávání informací mimo kurz\Zkušenost blízkých	8	8	rodině vlastně máme dítě v adopci, takže v podstatě my jsme se docela dlouho rozhodovali nebo dlouho, my jsme si podali žádost a od té žádosti uplynuly asi tři měsíce, kdy já jsem se ptala tety přesně, jak to funguje, jak to měla, i na její osobní zkušenosti nebo i zkušenosti s organizacemi i organizační věci.
Přepis 2	Získávání informací mimo kurz\Zkušenost blízkých	12	12	Takhle, co jsem čekala, nebo očekávala, nic jiného, než je. Protože i na toto jsem se ptala, jak to vlastně probíhá, co se probírá na těch školeních, mám i kamarádku, která to studuje, psychologii, pedagogiku, takže je s tím obeznámena, takže ona mi říkala, co na těch kurzech cirká bude, co nám budou říkat.

Přepis 2	Popisované nedostatky kurzu\Obecné informace	8	8	Já chápu, že tady na těch školeních nemohou jít do detailu, že to je všechno takové obecné,
Přepis 1	Popisované nedostatky kurzu\Dlouhá doba trvání	4	4	Mě šlo hlavně o to, aby ty termíny byly co nejdřív, abych prostě nečekala díky novému nějakému školení třeba na termín dva tři měsíce
Přepis 1	Popisované nedostatky kurzu\Dlouhá doba trvání	10	10	očekávala jsem mimo jiné dlouhé utrpení
Přepis 2	Popisované nedostatky kurzu\Dlouhá doba trvání	4	4	protože my konkrétně jsme strašně dlouho čekali. My jsme podali žádost v červnu a na školení jsme byli listopadu
Přepis 3	Popisované nedostatky kurzu\Dlouhá doba trvání	14	14	akorát to trvá dlouho. To je jediné mínus.
Přepis 3	Popisované nedostatky kurzu\Dlouhá doba trvání	18	18	Že to prostě trvá dlouho.
Přepis 3	Popisované nedostatky kurzu\Dlouhá doba trvání	20	20	Asi to rychleji nejde ale je to hodně na dlouhé lokte, mě přijde, že někdy nejde vůbec o ty děti. Jim to je jedno. Mě to tak přijde.
Přepis 1	Popisované nedostatky kurzu\Opakování informací	6	6	prakticky sedíte a pořád posloucháte to samé dokola
Přepis 2	Popisované nedostatky kurzu\Opakování informací	16	16	Mě se spíš zdá, že to pořád omíláme dokola. Že v podstatě akorát to vždycky vypráví jiní lidé, to co nám vyprávěla paní doktorka v kojeneckém ústavu, to teď vypráví paní Chudějová, něco podobného nám tady vyprávěl pan Šturma na jedné z přednášek. Je to pořád ten základ dokola a přijde mi to zbytečné.
Přepis 2	Popisované nedostatky kurzu\Nulový přínos	8	8	já upřímně jsem se nedozvěděla skoro nic nového, co bych nevěděla
Přepis 5	Popisované nedostatky kurzu\Nulový přínos	24	24	Co se týče výchovy dětí, které přijdou, já si myslím, že u mě zrovna ne, protože vlastně všechno, co jsem se dozvěděla, tak takovým tím zvířecím instinktem, který já mám neuvěřitelně vyvinutý, jsem se v podstatě nedopustila velkých chyb.
Přepis 2	Popisované nedostatky kurzu\Nulový přínos	8	8	pro nás to bylo vyloženo si ty přednášky odsedět z povinnosti
Přepis 2	Popisované nedostatky kurzu\Absence praktických ukázek	10	10	Já si myslím, že ty kurzy by měly být hlavně prakticky zaměřené

Přepis 1	Popisované nedostatky kurzu\Absence praktických ukázek	6	6	tamta organizace měla jakoby modernější výchovné trendy, bylo to takové celé zmodernizované. Lidé, kteří přednášeli, kteří byli třeba různých generací. Tady je to opravdu, že to paní dělají dvacet let a mají zkušenosti, tam to bylo opravdu víc o moderním přístupu.
Přepis 2	Popisované nedostatky kurzu\Absence praktických ukázek	12	12	spíš si myslím, že by se to mělo dělat prakticky. Netuším, jak by to přesně mělo fungovat, ale nějaké praktické záležitosti.
Přepis 1	Popisované nedostatky kurzu\Nepříjemná atmosféra	10	10	Může to potom působit odpudivým dojmem, s čímž jsem počítala, ale je dobré to všechno vědět, protože tady máte schovaných spoustu různých jakoby vetřelců a já jsem předpokládala, že se mě samozřejmě budou snažit odpudit.
Přepis 5	Popisované nedostatky kurzu\Nepříjemná atmosféra	16	16	Mám z této organizace (pozn. Paprsek) mám pocit takový pocit, jako suchý čumák. Uspěchaně.
Přepis 2	Popisované nedostatky kurzu\Bez efektu na budoucí chování	20	20	Netuším. Nevím.
Přepis 4	Popisované nedostatky kurzu\Bez efektu na budoucí chování	22	22	Asi ne,
Přepis 5	Popisované nedostatky kurzu\Bez efektu na budoucí chování	23	23	Ne, spíš co se týče výchovy
Přepis 3	Popisované nedostatky kurzu\Nedostatek praktických informací	16	16	No, třeba finanční zabezpečení pěstounů na přechodnou dobu. Protože sice si to čteme, všude možné se o tom píše, ale o tom prostě nikdo nemluví. Nikdo se o tom nebaví. Takže když by to bylo takhle mimo, že všechno budeme dělat srdcem, ale přeci jen ty děti musí z něčeho žít a musí se platit nájem, musí se platit auto a benzín a když pojedou na chatu s nimi, musí se stravovat atd.
Přepis 4	Ocenění kurzu\Ocenění odborného přístupu	16	16	Je to jiné, než když si to sama hledáte ty informace a tady se to probírá.
Přepis 1	Ocenění kurzu\Celkový přínos	8	8	Určitě, zejména v Sulické, když nám říkali o genetice a o tom, jaké to dítě může být. Já jsem na začátku si stanovila nějaká kritéria, ale vůbec mě nenapadlo, že tam mohou být ještě další nuance, které já bych třeba respektovala, ale když to tam neuvedu do toho dotazníku, tak vlastně nejsou vědomy. Tím pádem jakmile jsme tam probírali genetiku ať už alkoholiků rodičů, jaké nemoci to dítě může mít jestli se to dá léčit nedá se to léčit tak já si myslím, že pokud člověk opravdu to nestuduje, není žádný lékař, tak absolutně nemá vůbec představu, což jsem si tedy potom psala názvy těch různých nemocí a jak se to dá léčit, nedá, jaké to má následky a hledala jsem si to i doma na internetu, protože to jsou pojmy, o kterých jsem v životě neslyšela.
Přepis 1	Ocenění kurzu\Celkový přínos	16	16	obeznámit lidi s celou tou problematikou

Přepis 3	Ocenění kurzu\Celkový přínos	10	10	že v každé přednášce
Přepis 3	Ocenění kurzu\Celkový přínos	24	24	No, asi v tom, že nás to prostě uvede do té psychiky dítěte a vůbec do toho celého problému, protože to jsou některé věci, třeba konkrétně z života pěstounů, kteří to dělají hodně let, o kterých my ani nemáme představu.
Přepis 4	Ocenění kurzu\Celkový přínos	18	18	Protože každá i přednáška i školení má prostor pro diskusi. To je hodně důležité. Ten prostor pro diskusi je pokaždé plný otázek, takže vlastně tou diskusí dostanete všechno.
Přepis 5	Ocenění kurzu\Celkový přínos	6	6	Tam si totiž člověk najednou uvědomí, jestli to opravdu chce dělat. To bylo asi to nejzásadnější. A hlavně tam si uvědomí, jestli má jít na tu krátkodobou péči nebo tu dlouhodobou. To bylo asi to nejpřínosnější.
Přepis 2	Ocenění kurzu\Ocenění přítomnosti psychologek	18	18	Tak já myslím, že hodně užitečné jsou hlavně proto, že třeba na tom dvoudenním školení, které jsme tu měli v Paprsku, byly obě dvě paní psychologky a myslím si, že i ony, že pro ně je to užitečné v tom, že poznají ty lidi. Zase poznat toho člověka za ten půlhodinový nebo hodinový pohovor, který je potom individuální a na základě nějakého psychologického testu si myslím, že by bylo nedostačující, takže ony ty dva dny ty lidi sledují a myslím si, že třeba z tohoto pohledu je to opravdu dobré,
Přepis 2	Ocenění kurzu\Ocenění praktického zážitku	18	18	co tedy bylo hodně dobré, byla přednáška v kojeneckém ústavu ale ne z toho důvodu obsahu té přednášky ale spíš to prostředí. My jsme si potom šli prohlédnout i ten kojenecký ústav a člověk, i když třeba váhá nebo i kvůli věku, etniku, nebo jestli vůbec do toho jít, nejt, tak zase trošku se to tam otočilo. I ty pocity tam hrají nějakou roli, takže toto třeba pro nás bylo užitečné, ta návštěva.
Přepis 1	Ocenění kurzu\Ocenění praktických informací	8	8	Určitě, zejména v Sulické, když nám říkali o genetice a o tom, jaké to dítě může být. Já jsem na začátku si stanovila nějaká kritéria, ale vůbec mě nenapadlo, že tam mohou být ještě další nuance, které já bych třeba respektovala, ale když to tam neuvedu do toho dotazníku, tak vlastně nejsou vědomy.
Přepis 3	Ocenění kurzu\Ocenění předání zkušeností	10	10	třeba Hláskovi, nebo i jiní, třeba taky tam byl doktor Jeroným Klimeš, ten taky přednášel, že jo, všechno bylo přínosem. Bylo to zajímavé, nedá se říct, že by jedno byl zajímavější než druhé. Všechno bylo výborné.
Přepis 4	Ocenění kurzu\Ocenění předání zkušeností	10	14	My jsme totiž, my hodně chodíme do toho, kdy kraj pořádá jednou za tři měsíce vždycky tady těm pěstounům školení. My chodíme na všechny. Byli tam ti Hláskovi, to jsou v podstatě taky na PPPD, to nás zajímalo nejvíc a potom ten pak doktor.. S: Šturma? R: Nenene, ten jak byl i teď v televizi.. S: Klimeš? R: Klimeš. Ten měl, to jsme na to studovali a to bylo taky bezvadné
Přepis 3	Ocenění kurzu\Celková spokojenost	14	14	No, myslím, že z každého jsme si prostě něco pro sebe vzali, takže já si myslím, že to bylo velmi slušné,

Přepis 4	Ocenění kurzu\Celková spokojenost	14	14	Prostě každá přednáška není ztracený čas, jo, bych to tak řekla, že vůbec. Prostě příjemné to je, všichni ti přednášející nebo ti jsou takoví bezprostřední, jako, že se člověk cítí dobře. Zapojují i ty lidi do toho, takže jako každá přednáška byla plusová.
Přepis 4	Ocenění kurzu\Ocenění bližšího kontaktu	6	6	Tak tam jsme vlastně byli, tam byli i adopce a tam bylo zajímavý to, že jsme byli na výjezdu. Tam jsme se tak nějak sprátelili, protože jsme tam byli spolu od pátku do neděle a bylo to tam takové jako kamarádské, rodinné a ještě nám potvrdili z PPP, že jsme se zrovna sešli docela jako dobře. Že jsou lidé, kterým to tak nevychází nebo někdo to tam, ale my jsme všichni byli takoví bezprostřední, to bylo hezké.
Přepis 5	Ocenění kurzu\Spokojenost s množstvím informací	12	12	vždycky když se narazilo na to, co mě třeba zrovna napadlo, tak v podstatě jako by to vycítili
Přepis 2	Výběr organizace\Nemožnost výběru organizace	2	2	v Praze je ta organizace přidělená a není možnost si vybrat jinou.
Přepis 2	Výběr organizace\Nemožnost výběru organizace	4	4	Ano. Já jsem se konkrétně ptala, protože my konkrétně jsme strašně dlouho čekali. My jsme podali žádost v červnu a na školení jsme byli listopadu. Já jsem se ptala konkrétně třeba na Natamu, která dělá taky podobná školení, ale bylo nám řečeno, že v minulosti to možné bylo, ale vlastně od r. 2013 už to možné není a je vybrán v Praze pouze Paprsek.
Přepis 3	Výběr organizace\Nemožnost výběru organizace	6	8	Jenom tady v Paprsku. S: A dali vám třeba na výběr? Že můžete třeba sem, nebo jinam? R: To nám nedali na výběr.
Přepis 4	Výběr organizace\Nemožnost výběru organizace	2	2	Vlastně školení nám vybral úřad. Nás poslali sem do Paprsku. Jak to vybírali, no nevím, ale přímo už Paprsek vybrali.
Přepis 5	Výběr organizace\Nemožnost výběru organizace	2	4	R: Tak my jsme si nevybírali organizaci, kde se budeme školit, zprostředkovává kraj. S: Tedy organizaci, kde se proškolíte, jste si vybrat nemohli? R: Nenene
Přepis 1	Výběr organizace\Požadavek magistrátu	2	2	magistrátu prakticky se nejvíce líbí, když je to přes Paprsek, ty ostatní organizace až tolik neuznávají.
Přepis 1	Nový způsob uvažování\Rozšíření přijatelných handicapů	16	16	já jsem říkala, třeba ty nemoci, co vůbec můžou akceptovat, nemůžou, nebo etnikum, tak to vidím jakoby tak, že všichni chtějí zdravé a hezké dítě ale už třeba neví, že je něco, co by třeba dokázali akceptovat, nebo jak to vlastně vůbec funguje. Myslím si, že bez toho kurzu, by to bylo tak, že my nemůžeme mít dítě a nějaký chceme, dejte nám zdravé dítě. A tady člověk teprve pochopí, že to tak jednoduché není.
Přepis 1	Nový způsob uvažování\Akceptování biologického rodiče	18	18	To určitě. Ten přístup k tomu biologickému rodiči. Já jsem si říkala, že většina těch biologických rodičů má nějaké problémy, drogy atd., aby neměli na to dítě stejně negativní vliv. Tady jsem pochopila, že ten rodič, stejně i když se o to dítě nestará, tak je součástí jeho života a ačkoliv třeba ten můj vzor samozřejmě bude lepší, budu se s tím dítětem učit, budu se mu věnovat atd., tak prostě ty lidi nesmím vytěsňit, což bohužel někdy není až tak přínosné ale určitě jsem se na to začala dívat úplně jinak.

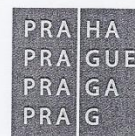
Přepis 3	Nový způsob uvažování\Nový pohled na chování dítěte	24	24	Takže myslím si, že třeba normální člověk si myslí, že to dítě zlobí, ale ono má nějaký důvod, že jo, protože co si budeme povídat, všem těmto dětem je společný mizerný start do života, to mají jediné společné určité. Mizerný start do života.
Přepis 4	Nový způsob uvažování\Nový pohled na chování dítěte	20	20	Rozhodně v tom pochopení těch dětí. Pro ty děti se mi zdá nejlepší, že vlastně my už svým způsobem to dítě jeho chování budeme provádět jako profesionálové. Budeme se na to dívat z druhé strany, chudák proč to dělá, že jo. V tomhle je to jako strašně prospěšné, že i kdybych třeba to nedělala, no stane se, že to člověk nemůže dělat nebo to, tak vlastně už se díváme na to všechno jinak. Ne že jsou to parchanti, když se takhle chovají, ale oni za to vlastně nemůžou, že je to kvůli něčemu. Tak to je takové zajímavé pro člověka.
Přepis 5	Nový způsob uvažování\Nové myšlení	20	20	V tom, že člověk i když má určitou představu o tom, proč to chce dělat, tak si to neumí vůbec představit. Díky tomuto školení v tom má jasno. To je velmi důležité.
Přepis 5	Nový způsob uvažování\Nové myšlení	6	6	Tam si totiž člověk najednou uvědomí, jestli to opravdu chce dělat. To bylo asi to nejzásadnější. A hlavně tam si uvědomí, jestli má jít na tu krátkodobou péči nebo tu dlouhodobou. To bylo asi to nejpřínosnější.
Přepis 3	Nový způsob uvažování\Nové myšlení	22	22	Takže si myslím, že s těmi dětmi cizími budu dělat větší vědu, než se svými. Budu se víc bát třeba o jejich bezpečí, aby se něco nestalo. U mých dětí mě to tak jakoby v uvozovkách nevadilo, byly to moje děti, moje zodpovědnost a tohle jsou cizí děti.

Příloha III – Prohlášení o mlčenlivosti

D ě t s k é   c e n t r u m

P A P R S E K

Jméno: *LEŇKA VONDROVICOVA*
Pracovní zařazení: *STUDENT*
Bydliště: *SENEGALSKÁ 636/4, PRAHA*
Telefon: *731 287 925*

Prohlášení o povinnosti mlčenlivosti.

Beru na vědomí povinnost mlčenlivosti a zavazuji se k ochraně osobních údajů uživatelů DC Paprsek podle ustanovení zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, zvl. § 15.

V Praze dne: *30.1.2014*

Podpis: *Vondrovicova*

Zpracoval/zpracovala: pracovní skupina	Účinnost dokumentu: od neurčitou	/na dobu	Schválil/schválila: ředitel/porada vedení dne: <i>28.3.2011</i>
Závazný pro: zaměstnance DC Paprsek			Podpis: <i>Amr</i>
Revize dokumentu dne:	Jméno:		

Ředitelství Dětské centrum PAPRSEK | Bankovní spojení: PPF Banka
Šestajovická 19, 198 00 PRAHA 9 | Na Strži 1702/65, 140 62 Praha 4
Tel./fax: 281 866 654, 281 869 085 | Běžný účet: 2001420006/6000
E-mail: info@dcpaprsek.org | IČ: 70875413, www.dcpaprsek.org